

**Företagsekonomiska institutionen
EKONOMIHÖGSKOLAN VID
LUNDS UNIVERSITET**

**Examensarbete
FEKP01
Januari 2009**

Förväntningsgapet

- Finns det ett gap mellan nya företagare och revisorer?

Författare

Malin Nilsson
Patricia Zajdel
Anna Åberg

Handledare

Anne Loft
Pernilla Broberg

Sammanfattning

- Examenarbetets titel:** Förväntningsgapet - Finns det ett gap mellan nya företagare och revisorer?
- Seminariedatum:** 16 Januari 2009
- Ämne/kurs:** FEKP01, Examensarbete magisternivå, 15 poäng
- Författare:** Anna Åberg, Malin Nilsson, Patricia Zajdel
- Handledare:** Anne Loft, Pernilla Broberg
- Fem Nyckelord:** Förväntningsgapet, revision, nya företagare, revisorns uppgifter, ansvar och begränsningar, uppdragsbrev.
- Syfte:** Syftet med examensarbetet är att utforska om det existerar ett förväntningsgap mellan nya företagare och revisorer. Om så är fallet vill vi vidare undersöka vad detta gap beror på och vilka åtgärder som vidtas för att minska ett eventuellt förväntningsgap.
- Metod:** I examensarbetet använder vi oss av en kvalitativ undersökning. Vi genomför personliga intervjuer med revisorer och nya företagare för att få svar på vår undersökning.
- Teoretiskt perspektiv:** I teorin presenteras ämnet revision, revisorns roll, uppgifter, ansvar och begränsningar. En beskrivning av förväntningsgapet samt olika lösningar för att minska detta är också inkluderat.
- Empiri:** Här presenteras våra respondenter som består av två revisorer och fyra företagare. Vidare framställs en sammanfattning av dessa intervjuer.

Slutsats:

Undersökningen har visat tecken på olika sorters förväntningsgap mellan revisorerna och nya företagare. Främsta anledningen till det förväntningsgap vi funnit är bristfälligt utförande från revisorernas sida, både när det gäller information till företagarna och vad revisorn påstår sig utföra. Samtidigt har vi kunnat se ett tydligt tecken på ett rimlighetsgap, där företagarna är okunniga om revisorns roll. Därmed förväntar de sig att revisorn ska granska allt samt finna alla eventuella fel. Åtgärder för att minska dessa gap kan vara att revisorerna verkligen har tydliga genomgångar av uppdragsbrevet och annan information. Vi anser även att avskaffandet av revisionsplikten kan vara en del av lösningen.

Abstract

Title: The expectation gap - Does it exist a gap between new entrepreneurs and auditors?

Seminar date: January 16th, 2009

Course: FEKP01, Master thesis in business administration, 15 University Credit Points (15 ECTS), major in accounting

Authors: Anna Åberg, Malin Nilsson, Patricia Zajdel

Advisors: Anne Loft, Pernilla Broberg

Key words: Expectation gap, auditing, new entrepreneurs, the auditors functions, responsibilities and limitations, engagement letter.

Purpose: The purpose of the degree thesis is to explore if it exist an expectation gap between new entrepreneurs and auditors. If that is the case we want to further investigate what this gap depends on and which solutions to use to reduce a possibly expectation gap.

Methodology: We are using a qualitative approach in the degree thesis. We are implementing personal interviews with auditors and new entrepreneurs to get answers for our study.

Theoretical perspective: The chapter “theoretical perspective” features the subjects auditing, auditor’s role, functions, responsibilities and limitations. A description of the expectations gap and different solutions to reduce this is also covered.

Empirical foundation: We are here presenting our respondents that consist of two auditors and four new entrepreneurs. Further is presented a summery of these interviews.

Conclusions:

Our study shows signs of different types of expectation gaps between auditors and new entrepreneurs. The foremost reason behind the expectation gap that we found is deficient performance by the auditor, both regarding information given to the entrepreneurs, and what the auditors claim that they perform. At the same time we have been able to see clear signs of a reasonableness gap, where the entrepreneurs do not have knowledge about the role of the auditor. Therefore they expect the auditor to audit everything and also find all contingent mistakes and faults. Solutions to reduce these expectation gaps can be that the auditor clearly explains the engagement letter to the client and provide other information to them. We also believe that abolishing statutory audit can be a part of the solution.

1.	Inledning.....	1
1.1	Bakgrund.....	1
1.1.1	Val av ämne.....	1
1.1.2	Teoretisk bakgrund.....	2
1.2	Problemdiskussion.....	5
1.3	Frågeställning.....	7
1.4	Syfte.....	7
1.5	Avgränsning.....	8
1.6	Examensarbetets fortsatta disposition	9
2.	Metod	10
2.1	Tillvägagångssätt.....	10
2.2	Urval av respondenter.....	11
2.3	Datainsamling	12
2.4	Intervjuer.....	13
2.5	Operationalisering	13
2.6	Metod och källkritik	15
3.	Teoretiskt perspektiv	17
3.1	Vad är revision?	17
3.2	Varför behövs revision?.....	18
3.3	Revisionens mål	20
3.4	Revisorns uppgifter, ansvar och begränsningar	21
3.4.1	Revisionsprocessen.....	21
3.4.1.1	Acceptera klienten	21
3.4.1.2	Planera.....	22
3.4.1.3	Granska	23
3.4.1.4	Rapportera	24
3.4.2	Analysmodellen	25
3.4.3	God redovisningssed, revisionsssed och revisorssed	28
3.4.3.1	God Redovisningssed.....	28
3.4.3.2	God Revisionsssed	28
3.4.3.3	God Revisorssed	29
3.5	Reglering.....	29
3.5.1	Aktiebolagslagen	29
3.5.2	Revisorslagen	30
3.5.3	FAR SRS.....	30
3.5.4	EGs bolagsrättsliga direktiv	32
3.5.5	Revisionsplikten för små företag.....	33
3.6	Förväntningsgapet	35
3.6.1	Förtroende	38
3.6.2	Möjliga lösningar på hur förväntningagapet kan minskas	38
4.	Empiri.....	40
4.1	Revisorer	40
4.1.1	Presentation av revisorerna	40
4.1.2	Sammanfattning av intervjuer med revisorerna	40
4.1.2.1	Processen för att acceptera klienten.....	40
4.1.2.2	Nya företagare	41
4.1.2.3	Förväntningsgapet.....	42
4.1.2.4	Övrigt	44
4.2	Företagare	44

4.2.1	Presentation av företagare.....	44
4.2.2	Sammanfattning av intervjuer med företagare.....	45
4.2.2.1	Processen att välja revisor.....	45
4.2.2.2	Revision.....	46
4.2.2.3	Förväntningsgapet.....	47
4.2.2.4	Övrigt.....	48
5.	Analys.....	49
5.1	Inledning.....	49
5.2	Acceptera klient och välja revisor.....	49
5.3	Nya företagare och revision.....	52
5.4	Förväntningsgapet.....	57
5.5	Övrigt.....	62
6.	Avslutande diskussion.....	64
6.1	Slutdiskussion.....	64
6.2	Egna reflektioner.....	67
6.3	Förslag till fortsatt forskning.....	67
7.	Referenser.....	68
8.	Appendix.....	72

Förkortningar

AB – Aktiebolag

ABL – Aktiebolagslagen

FAR – Föreningen Auktoriserade Revisorer

FAR SRS – Föreningen Auktoriserade Revisorer och Svenska Revisorsamfundet

RN – Revisorsnämnden

Figurförteckning

Figur 1: ”Förväntningsgapet”, FAR revisionsbok 2004.....	sid 5
Figur 2: ”Fisknätet”, FAR revisionsbok 2004	sid 23
Figur 3: ”Analysmodellen”, FAR-Analysmodell	sid 26
Figur 4: ”God redovisningssed, revisionssed och revisorssed”, Nilsson, Zajdel & Åberg	sid 28
Figur 5: ”Förväntningsgapet”, Broberg	sid 36

Tabellförteckning

Tabell 1: ”Revisorer – Acceptera klienten”	sid 49-50
Tabell 2a-b: ”Företagare – Välja revisor”	sid 50-51
Tabell 3: ”Revisorer – Nya företagare”	sid 52-53
Tabell 4a-b: ”Företagare – Revision”	sid 53-54
Tabell 5: ”Revisorer – Förväntningsgapet”	sid 57
Tabell 6a-b: ”Företagare – Förväntningsgapet”	sid 58-59
Tabell 7: ”Revisorer – Övrigt”	sid 62
Tabell 8a-b: ”Företagare – Övrigt”	sid 62

1. Inledning

Kapitlet kommer först att behandla bakgrunden till examensarbetet och därefter presenteras problemdiskussionen och vår frågeställning. Detta leder fram till vårt syfte, som sätter sin prägel på hela examensarbetet. Kapitlet avslutas med avgränsningar och fortsatt disposition.

1.1 Bakgrund

1.1.1 Val av ämne

Det gemensamma intresset för revision och revisionsbranschen ledde till att vi alla ville genomföra en undersökning inom detta område. Under magisterkursen med inriktning mot revision stötte vi ytligt på litteratur om problemet kring förväntningsgapet. Funderingarna kring detta problem växte, och vi upplevde att det vore en intressant fråga att vidare undersöka. Vi vill även få en bredare kunskap inom ämnet, då vi upplever att vi kan få användning för detta i framtiden.

Eftersom förväntningsgapet redan är ett väl undersökt område, ville vi utreda en ny intressant vinkel. Därför valde vi att se djupare på om det existerar ett förväntningsgap mellan nya företagare, som varit verksamma upp till tre år, och revisionsbolag. Detta har vi valt på grund av att vi vill undersöka hur deras förväntningar ser ut på revisorns uppgifter och ansvar. Tanken bakom valet är att vi undrar om de nya företagarna besitter mindre kunskap om revisorns roll än väletablerade företagare. Tycker även revisorerna detta och försöker de då informera företagen mer om vad deras exakta uppgifter är? Kan detta då leda till att ett eventuellt förväntningsgap minskar?

För att kunna förstå problematiken kring förväntningsgapet kan det behövas en tillbakablick över revisorsrollens utveckling samt förväntningsgapets bakgrund.

1.1.2 Teoretisk bakgrund

”Självständiga revisorer” som blev utvalda av andra än styrelsen i företaget var ovanligt vid begynnelsen av de första auktorisationerna. Redan under år 1650 fanns det uppgifter om att svenska handelskompanier använde sig av regelbunden revision, men det var först 1899 då Svenska Revisorsamfundet bildades, som revision inledde en professionalisering i Sverige. Vid denna tid utsågs revisorerna av styrelsen inom företaget. Det uppstod dock ett behov av självständiga revisorer för att få bukt med de ökade förskingringarna och skandalerna som uppstått. En ny aktiebolagslag antogs då Sverige var det första landet där revisorerna utöver den siffermässiga granskningen även skulle granska styrelsens förvaltning. Än så länge nämndes ej något om revisorns oberoende eller krav på utbildning i lagen för att utöva revision. Samtidigt som Stockholms handelshögskola examinerade sina första studenter, sökte Stockholms handelskammare efter auktoriserade revisorer. Endast ett fåtal personer antogs som auktoriserade revisorer, vilket ansågs klokt då tillväxten av yrket var långsam på grund av att företagarna var ovilliga att ändra på sin vana att använda lekmannarevisorer.¹

Kreugerkraschen 1932 var händelsen som gav incitament till förändringar inom yrket. Det framlades kritik mot revisionsinstitutet i Sverige på grund av kraschen och det fanns vilja att lära sig av det som hänt. Det var en nödvändighet att lägga om revisorsväsendet då det ansågs som bristfälligt. Det blev därför viktigt att försvara och skydda de auktoriserade revisorernas legitimitet. Högre krav på att bli antagen som auktoriserad revisor fodrades. Förutom de teoretiska kunskaperna från examen skulle även de sökande tjänstgöra hos auktoriserade revisorer under tre års tid. Det blev även allt mer viktigt att revisorerna hade en fullt oberoende ställning gentemot styrelsen. I samband med FARs lagstiftning 1944 blev det nu obligatoriskt för börsbolag eller andra stora bolag att anlita en auktoriserad revisor.²

När revisorsyrket först uppstod kontrollerade revisorerna alla klientens transaktioner för att kunna förse intressenterna med absolut garanti om att det inte förekom bedrägeri eller avsiktliga fel hos företaget, men detta har sedan länge ändrats. Eftersom företagen har både växt i storlek och blivit mer komplexa organisationer, finns det inte längre någon möjlighet för revisorerna att kontrollera varje transaktion ett företag utfört. Revisorerna måste till viss del lita på att klienternas ledning kan försäkra dem om att informationen de får är riktig och fullständig. Följaktligen behöver revisorerna nu endast ge ”rimlig garanti” att de finansiella

¹ Johansson. Sven-Erik, Häckner. Einar, Wallerstedt. Eva (2005), ”Uppdrag revision”

² Ibid

rapporterna är fria från väsentliga fel.³ Även uppkomsten av en ny aktör, aktieägaren, bidrog till förändringen i revisionen. Aktieägare och andra utomstående parter blev mer och mer beroende av att revisorer kontrollerade informationen som företagsledningen lät publicera. Detta ledde till att revisionen förändrades till att i första hand leverera försäkran av finansiell information för externt bruk.⁴

Lochner säger redan 1993 att förväntningarna på revisorers ansvar har ökat dramatiskt under senare tid. Revisionen kan inte garantera att alla bedrägerier och allt fusk upptäcks, det är inte någon försäkring. Trots revisionsprocessens begränsningar och trots brist på bevis att revisorerna är slarvigare idag än för tjugo år sedan, ökar rättsprocesserna snabbt.⁵ Denna ökning har sedan fortsatt, framför allt i USA.⁶ I Sverige är det ännu inte ett stort problem, men även här kan det ses en viss ökning av antalet anmälningar.⁷ Medan revisionsyrket har växt och anpassat sig till förändringarna i affärsvärlden, fortsätter allmänheten att förvänta sig absolut garanti av revisorerna. Affärsskandaler blir alltmer vanliga och det är ofta revisorn som får skulden, vilket bevisas av att åtalen mot revisionsbolagen ökar i antal. Trots att professionen har försökt att klargöra revisorns roll har de misslyckats med att minska förväntningsgapet. När ett företag går omkull tenderar investerare och kreditorer att stämma revisorn, oavsett om revisionen var korrekt utförd eller inte.⁸ Vid de tillfällen som revisionen prövas visar det sig ofta att den är bra och utförd i enighet med standard. Tyvärr kan dock de enskilda revisorerna som anmälts få sina karriärer förstörda trots att revisionen är rätt utförd och inga fel begåtts. I allmänhetens ögon är de ofta redan dömda på förhand.⁹

Användare av finansiella rapporter har länge varit överens om dess funktionsduglighet. Trots detta har revisorerna med tiden förväntats att förse intressenterna med garanti av olika grad och av olika orsaker. Olikheter i uppfattningar, speciellt gällande graden av garanti, mellan användare och revisorer har kommit att kallas "förväntningsgapet".¹⁰ Förväntningsgapet

³ Almer. Elisabeth Dreike, Brody. Richard G (2002), "*An empirical investigation of context-dependent communications between auditors and bankers*"

⁴ Epstein. Marc J, Geiger. Marshall A (1994), "*Inverstors views of audit assurance: Evidence of the expectation gap*"

⁵ Lochner. Philip R (1993), "*Accountants' Legal Liability: A Crisis that Must be Addressed*"

⁶ Clarke. Julian (2007), "*Trust, Reputation, Integrity and Professionalism reflection on business relationships*"

⁷ Halling. Pernilla (2008), "*Revisorns roll inte så enkel att förklara*"

⁸ Almer. Elisabeth Dreike, Brody. Richard G (2002), "*An empirical investigation of context-dependent communications between auditors and bankers*"

⁹ Ehlin. Åsa (2008), "*En efterfrågestyrd revision minskar förväntningsgapet*"

¹⁰ Epstein. Marc J, Geiger. Marshall A (1994), "*Inverstors views of audit assurance: Evidence of the expectation gap*"

nämns första gången av Liggio 1974. Han menade att gapet kommer sig av olika förväntningar på både revisorsyrkets prestationer jämfört med vad de förväntas uppnå och revisionens kvalitet. Kärnan i problemet enligt Liggio är att finansiella rapporter förväntas ha en exakthet och visshet på grund av att de bygger på siffror. Många läsare ser siffror som en exakt och felfri vetenskap och förväntar sig då också att de finansiella rapporterna ska ha samma grad av precision och exakthet. Detta stämmer bara till viss del. Revisorerna arbetar förvisso med siffror, men samtidigt är det oräkneliga bedömningar som ingår i de beslut som fattas gällande framställningen av de finansiella rapporterna.¹¹

Förväntningsgapet definierades tidigt som skillnaden mellan samhällets förväntningar på revisorer och revisorernas utförda arbete, så som det uppfattas av samhället.¹² Detta förväntningsgap kan enligt Schelluch *et al* direkt relateras till osäkerheten gällande revisionens syfte, kvalitet, karaktär och resultat. Det finns flera möjliga anledningar till att det uppstår ett gap, som till exempel orimliga förväntningar från icke-revisorer, efterkloka utvärderingar av utförandet av revisionen samt bolagskriser vilka leder till nya förväntningar och krav på ansvarsskyldighet.¹³ Trots att någon enighet om grunden till förväntningsgapet inte uppnåtts, har dess existens i alla fall blivit erkänd. Den pågående debatten har konsekvent handlat om ett antal frågor, som bland annat är:

- revisorns roll och ansvar
- revisionens kvalitet
- strukturen och regleringen av professionen
- revisorns förmåga att kommunicera olika grader av garanti till användarna¹⁴

Under de senaste åren har media gått hårt åt revisorsyrket, ibland på goda grunder.¹⁵ Olika ”skandaler” som uppmärksammats i media har gjort att revisorsyrket hamnat mer i fokus, vilket har ökat förväntningsgapet.¹⁶ En orsak till denna ökning är att det finns en otydlighet gällande tjänsteutbudet. Det finns också ett ökat intresse från allmänheten, bland annat tack

¹¹Liggio. Carl, D (1974), *”The expectation gap: the accountant’s legal Waterloo?”*

¹² Shaik. Junaid M, Talha. Mohammad (2003), *”Credibility and expectation gap in reporting on uncertainties”*

¹³ Schelluch. Peter, Gay. Grant (2006), *”Assurance provided by auditors’ reports on prospective financial information: implications for the expectation gap”*

¹⁴ Ibid

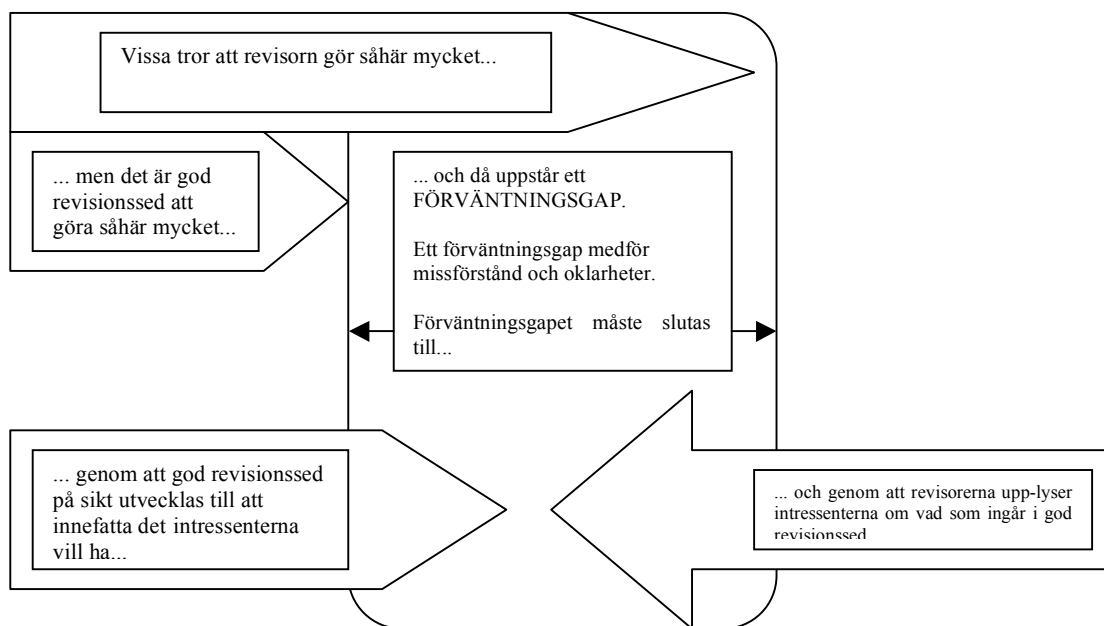
¹⁵ Wyatt. Arthur R, Gaa. James C (2003), *”Accounting Professional – A Fundamental Problem and the Quest for Fundamental Solutions”*

¹⁶ Ehlin. Åsa (2008), *”En efterfrågestyrd revision minskar förväntningsgapet”*

vare ett större aktiesparande. Revisorerna måste därför bli tydligare med vad de gör och vilka tjänster de utför, för att gapet ska kunna minskas.¹⁷

1.2 Problemdiskussion

I Sverige är revisionsprofessionen i stor del självreglerad, vilket leder till att det råder hög grad av inflytelserikhet. De lagar som förekommer tillåts att tolkas och det skapas därför egna spelregler som blir rekommendationer och gällande praxis. Revisorsyrket har uppnått en viktig position i samhället och kritiker frågar sig då hur denna utveckling har kunnat ske i så pass stor utsträckning. Kritiken har riktats mot revisorernas bristande förmåga att fullgöra sina skyldigheter mot investerare och intressenter. Revisionen hävdas att inte vara tillräckligt anpassad efter intressenternas behov och är därför inte det skydd som det förväntas att vara för intressenterna. Problemet är om revisionen inte utförs på ett neutralt och oberoende sätt, vilket är en förutsättning för revisionens värde och acceptans. Frågan är då om revisorerna gör rätt saker eller saker på rätt sätt. De själva påstår att de gör rätt saker då de strikt följer gällande lagstiftning och krav på väsentlighet. Samtidigt tycker intressenterna att deras krav och förväntningar måste tillgodoses minst lika mycket. Intressenterna förväntar sig att revisorerna upprätthåller en högre grad av säkerhet än vad revisorerna själva betraktar som rimligt att kräva.¹⁸

Figur 1: "Förväntningsgapet" FARs Revisionsbok, 2004

¹⁷ Ehlin. Åsa (2008), "En efterfrågestyrd revision minskar förväntningsgapet"

¹⁸ Johansson. Sven-Erik, Häckner. Einar, Wallerstedt. Eva (2005), "Uppdrag revision"

Bilden ovan visar gapet mellan vad omgivningen uppfattar att en revisor bör göra, och vad som omfattas av god revisionsred. Det är detta gapet som orsakar missförstånd och oklarheter kring revisorns arbetsuppgifter, vilka grundar sig i skillnaderna mellan revisorers och allmänhetens förväntningar.¹⁹

Det förekommer olika förväntningsgap och ett exempel är i hur stor grad revisorerna kan säkerställa att ett företag är livskraftigt, det vill säga att efter granskning kunna förutse att företaget antas kunna fortsätta i minst ett år till. Intressenterna förväntar sig här att inte bara det revisorn har granskat är rätt, utan att om inte revisorerna rapporterar om något fel, ska företaget garanterat kunna fortsätta ett år framåt. Ett annat förväntningsgap handlar om att intressenterna förväntar sig att revisorerna tar sig an uppgiften att upptäcka misstag och oegentligheter i företagets redovisningar. Revisorerna själva anser att deras uppgift inte är att upptäcka misstag, utan att ge en åsikt om huruvida redovisningen ger en rättvisande bild av företaget eller ej. Ett tredje sorts förväntningsgap handlar om revisorernas magra rapportering. Intressenterna efterfrågar mer innehållsrika revisionsberättelser. Även om intressenter nu blir informerade om revisorns uppgifter, ansvar och begränsningar, är innehållet i revisionsberättelsen fortfarande standardiserat och därför kan intressenterna gå miste om viss information, eftersom de endast kan ta del av den i rapportering.²⁰ Ovan nämnda problem är exempel på existerande förväntningsgap.

Revisorerna granskar oftast de delar av uppdraget som de behärskar väl, följaktligen den hårda, historiska och osammanhängande informationen. De ägnar därmed mindre tid åt information som de uppfattar som svår att granska och bedöma, vilken är den mjuka, framtidsorienterade och rikhaltiga informationen som är av betydelse för investerare och företaget. Detta skapar ett gap mellan vad revisorerna inriktar sitt arbete på och vad som uppfattas som viktigt för intressenter och ägare.²¹

Förväntningsgapen som beskrivits ovan är redan väl undersökta bland forskare och studenter. Eftersom existensen av dessa gap redan har blivit erkända genom tidigare undersökningar, är det som vi nämnt ovan inte intressant att göra en undersökning om. Vi har därför valt att inrikta oss på att undersöka om det existerar ett förväntningsgap mellan vad revisorerna gör

¹⁹ FAR (2004), "FARs Revisionsbok 2004"

²⁰ Johansson. Sven-Erik, Häckner. Einar, Wallerstedt. Eva (2005), "Uppdrag revision"

²¹ Ibid

och vad nya företagare förväntar sig att de ska göra. Vi vill undersöka och se vad revisorernas faktiska uppgifter är samt om de kommunicerar dessa på ett tillräckligt sätt. Vidare vill vi jämföra detta med vad nya företagare förväntar sig och upplever att de får för information om revisorns uppgifter. Skillnaden på vår undersökning jämfört med tidigare är att vi vill utreda förhållandet mellan revisorer och nya företagare. Företagarna i vår undersökning är också ägaren av företaget.

1.3 Frågeställning

Problemdiskussionen ovan har för avsikt att ge läsaren en förståelse för problematiken kring ett eventuellt förväntningsgap. För att klargöra detta utgår vi från följande huvudfråga:

- *Existerar det ett gap mellan revisorernas faktiska uppgifter och vad nya företagare har för förväntningar på revisorn?*

Denna huvudfråga leder oss fram till följande två underfrågor:

- *Vidtar revisorerna några åtgärder för att informera sina klienter så att deras förväntningar stämmer överens med revisorernas uppfattningar om sina uppgifter och ansvar?*
- *Vidtar företagarna själva några åtgärder för att informera sig om att deras förväntningar stämmer överens med revisorernas uppfattningar om sina uppgifter och ansvar?*

1.4 Syfte

Syftet med examensarbetet är att utforska om det existerar ett förväntningsgap mellan nya företagare och revisorer. Om så är fallet vill vi vidare undersöka vad detta gap beror på och vilka åtgärder som vidtas för att minska ett eventuellt förväntningsgap.

1.5 Avgränsning

Då det redan finns en mängd forskning angående förväntningsgapet, har vi valt att avgränsa oss till att undersöka vilka förväntningar en person som nyligen startat eller tagit över ett företag har. Vi anser detta vara en intressant vinkel, eftersom det tidigare inte blivit undersökt i samma utsträckning som andra förväntningsgap. Vi kommer även att avgränsa oss till att kontakta företag som har varit aktiva i max tre år och har en omsättning upp till 9999 tkr. En sista avgränsning är att vi endast kommer att undersöka aktiebolag, eftersom de enda småföretagare som har revisionsplikt är aktiebolag.

1.6 Examensarbetets fortsatta disposition

Kapitel 2 Metod

I detta kapitel redogörs det för hur vi ska gå tillväga vid vår undersökning samt ges en redogörelse för val av metodansats, datainsamling och källkritik.

Kapitel 3 Teoretisk perspektiv

I teorikapitlet ges först en bakgrundsbeskrivning av ämnet revision, sedan beskrivs revisorns roll, uppgifter, ansvar och begränsningar. Vi redogör även för de olika lagar och regler som används i examensarbetet. Kapitlet avslutas med en beskrivning av förväntningsgapet och olika lösningar för att minska detta.

Kapitel 4 Empiri

I kapitlet presenterar vi först de två revisorer vi har intervjuat samt redogör för den informationen vi erhöll genom personliga intervjuer. Sedan presenteras fyra nya företagare och även här ges en redogörelse av den information som erhöles genom intervjuer.

Kapitel 5 Analys

Här analyserar vi vårt material, med utgångspunkt från empirin och med stöd av det teoretiska perspektivet.

Kapitel 6 Avslutande diskussion

I detta kapitel besvarar vi vår frågeställning och presenterar våra slutsatser från analyskapitlet. Egna reflektioner presenteras och vi avslutar kapitlet med förslag på fortsatt forskning inom området.

2. Metod

I metodkapitlet beskrivs de tillvägagångssätt vi använt oss av under arbetets gång. Vi redogör för val av ämne, tillvägagångssätt, urval av respondenter samt datainsamling. Avslutningsvis görs en kritisk granskning av metoder och källor som använts.

2.1 Tillvägagångssätt

En genomarbetad och välformulerad problemformulering är ett viktigt moment i examensarbetet, eftersom det leder till en ökad förståelse under arbetets gång.²² I och med att vi har blivit mer insatta i ämnet och haft möjlighet att komplettera den information vi fått från respondenterna, har vår problemformulering blivit mer preciserad och konkret.

Det finns två huvudsakliga undersökningsmetoder – den kvalitativa och kvantitativa metoden. Vi har i vår studie valt att använda oss av ett kvalitativt tillvägagångssätt eftersom den är mer inriktad på ord, medan den kvantitativa metoden är mer inriktad på siffror.²³ Vi anser att det är kvalitén på den information vi får fram som är viktig för att kunna få en djupare förståelse för problemet och dess grunder. För att få den kvalitén är det viktigt med närhet till de företag vi valt att intervjua, därför kommer intervjuerna att genomföras ansikte mot ansikte.²⁴ Kvalitativ metod kan också ses som en öppen metod där vi som intervjuare försöker styra den information som samlats in så lite som möjligt. Den lägger också vikt vid nyanser, detaljer och det unika hos varje respondent. Genom att använda den kvalitativa metoden får vi reda på våra respondenters egna åsikter och förväntningar, istället för standardiserade svar som ges vid en kvantitativ metod.²⁵ Därmed kan vi få svar på vårt syfte och vår frågeställning.

Studien är byggd på en intensiv utformning, vilket innebär att vi undersöker ett fåtal respondenter på djupet. Genom att samla in detaljerad information från dessa får vi en god

²² Lundahl. Ulf, Skärvad. Per-Hugo (2003), "Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer"

²³ Bryman. Alan, Bell. Emma (2005), "Företagsekonomiska forskningsmetoder"

²⁴ Holme. Idar Magne, Solvang. Bernt Krohn (1997), "Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder"

²⁵ Jacobsen. Dag Ingvar (2002), "Vad, hur och varför?"

förståelse för deras åsikter inom vårt problemområde.²⁶ En nackdel med den intensiva utformningen är att resultaten blir svåra att generalisera.²⁷ Som vi nämnt tidigare, är det dock viktigt att i vår studie få mer detaljerad information så att vi på ett bra sätt kan besvara vårt syfte och vår problemformulering. Därmed är en extensiv utformning ej lämplig då den ger ett mer generaliserbart resultat, vilket passar den kvantitativa metoden.²⁸

2.2 Urval av respondenter

Den optimala undersökningen hade varit om vi haft möjlighet att undersöka alla företagare och revisorer som kan bidra till förväntningsgapet. Dock är detta inte möjligt då det hade tagit oändlig med tid och varit väldigt kostsamt. Därför är det nödvändigt i vårt fall att använda ett passande urval av respondenter.²⁹

Då vi gör en kvalitativ undersökning finner vi det lämpligast att genomföra personliga intervjuer med enskilda personer. Med en personlig intervju får vi djupare svar och större förståelse, men samtidigt är det en tidskrävande metod. På grund av detta kommer vi att intervjua ett fåtal respondenter. Detta kommer inte att ge ett fullt representativt urval, men den kvalitativa metoden har istället i uppgift att finna något unikt och speciellt.³⁰

Urvalsprocessen går ut på att gå igenom flera viktiga faser för att välja ut rätt respondenter.³¹ För att erhålla rätt information från våra respondenter gäller det att vi utgår från vår frågeställning. Utifrån både frågeställningen och vårt problem söker vi efter våra respondenter och deras åsikter för att erhålla svar på vår undersökning. Vårt första steg är att utse vilken grupp vi önskar att undersöka, det vill säga den teoretiska populationen³². Valet föll på revisorer och nya företagare som finns i Lund och Malmö området. Vi har valt dessa områden eftersom vi vill göra personliga intervjuer. Detta är den empiriska populationen, eftersom det utgör ett mer specifikt och begränsat urval³³.

²⁶ Jacobsen. Dag Ingvar (2002), "*Vad, hur och varför?*"

²⁷ Halvorsen. Knut (1992), "*Samhällsvetenskaplig metod*"

²⁸ Jacobsen. Dag Ingvar (2002), "*Vad, hur och varför?*"

²⁹ Ibid

³⁰ Ibid

³¹ Ibid

³² Ibid

³³ Holm. Idag Magne, Solvang. Bernt Krohn, (1997) "*Forskningsmetodik*"

Revisorerna kommer endast att bestå av två intervjurespondenter, då vi anser oss ha tillräcklig information om deras uppgifter från litteraturen. Vi har valt att intervjua två revisorer från medelstora bolag eftersom de främst arbetar med små och medelstora, ägarledda företag. Valet grundar sig på att vi anser att dessa innehar en specifik kunskap om ovan nämnda företag.

Ett antal intervjuer kommer även att göras med de nya företagen. Dessa kommer vi att välja utifrån specifika egenskaper. Då företagen är nystartade antar vi att de är relativt små, med tanke på både antalet anställda och omsättning. Då vårt mål är att få sagt något om denna population, gäller det att göra ett urval som är representativa för denna population. Vi använde oss av en sida på Internet³⁴ med samlade företag, då vi sökte efter nya företagare. Här sökte vi efter företag med specifika egenskaperna, som till exempel en omsättning upp till 9999 tkr. Vi valde detta då vi ville ha företag som var större än enmansföretag, men ändå relativt små. Härfter valde vi de företag som varit verksamma i högst tre år med kontor i vår närhet. Urvalet kallas för kvoturval, där våra utvalda företag måste uppfylla de krav vi har nämnt ovan³⁵.

2.3 Datainsamling

I vår studie har vi använt oss av både primärdata och sekundärdata. Primärdata är information tagen direkt från källan, till exempel intervjuer och lagtexter, medan sekundärdata är när informationen har samlats in för ett annat ändamål.

I de personliga intervjuerna används öppna frågor, för att lämna utrymme för diskussion med respondenten. Detta är för att få fram respondenternas egna uppfattningar och förväntningar. Vi har vid intervjuerna använt oss av en diktafon för att undvika missförstånd och avbrott i intervjun. Detta har kompletterats med att en av intervjuerna har fört anteckningar för att ytterligare minska risken för tolkningsfel. De andra två intervjuerna har ställt frågorna och samma arbetsfördelning har använts vid alla intervjuerna. Transkribering av intervjuerna har skett direkt efter intervjun för att den fortfarande ska vara färsk i minnet och återigen minska risken för fel.³⁶

³⁴ www.allabolag.se

³⁵ Holm. Idag Magne, Solvang. Bernt Krohn, (1997), "Forskningsmetodik"

³⁶ Jacobsen. Dag Ingvar (2002), "Vad, hur och varför?"

För lagar och regelverk har Sveriges Rikes Lag och FARs Samlingsvolym använts. Vi har även använt oss av FAR SRS Yrkesetiska Regler.

2.4 Intervjuer

Efter att vi funnit vårt urval av respondenter, har vi beslutat att genomföra kvalitativa intervjuer med dessa. Intervjuer kan utformas på olika sätt, allt från strukturerade till ostrukturerade intervjuer. Detta innebär att frågorna i olika grad är förutbestämda samt att det är tillåtet att göra följdfrågor och föra dialog om ett viktigt ämne. Målet med våra intervjuer är att få fram information från respondenten om deras uppfattning, attityd och åsikter kring vårt forskningsämne.³⁷

Vårt sätt att intervjua respondenterna kommer att följa formen semi-strukturerade intervjuer. Vi har ett i förväg fastställt intervju- och frågeschema. Detta kommer att vara väl genomtänkt och utformat så vi är säkra på att vi får svar på vår frågeställning. Då vårt mål är att göra djupare intervjuer kommer vi även ställa följdfrågor på de svar som vi uppfattar som viktiga.³⁸ Att använda ett helt standardiserat frågeschema med förutbestämda svarsalternativ skulle ge en för stor styrning från vår sida. Vi vill få fram de synpunkter som är respondentens egna uppfattningar. Då vi använder oss av en kvalitativ intervju är syftet att skapa en djupare och mer fullständig uppfattning om det vi undersöker och därmed ökar informationsvärdet.³⁹

Vi kommer att intervjua personer från företagen individuellt, eftersom vi kommer att utföra intervjun genom att samtala som i en vanlig dialog. Intervjun kommer att genomföras ansikte mot ansikte då det är lättare att få kontakt med respondenterna och därmed lättare att få dem att öppna sig och berätta mer.

2.5 Operationalisering

Två olika intervjuscheman har skapats (se bilaga ett och två), då vi ska ställa olika frågor till revisorerna och till företagarna. Vi började med att formulera frågor till revisorerna, detta på

³⁷ Bryman, Alan, Bell, Emma, (2003), *"Företagsekonomiska forskningsmetoder"*

³⁸ Ibid

³⁹ Holm, Idag Magne, Solvang, Bernt Krohn, (1997), *"Forskningsmetodik"*

grund av att vi för det första skulle börja med att intervjua dessa, samt att vi ville formulera frågorna till företagarna efter de svar vi fått. Samtidigt har vi i åtanke att frågorna ska innehålla samma ämnen och vara motfrågor till varandra så att resultatet från revisorerna och företagarna går att jämföra med varandra.

Intervjuschemat till revisorerna (se bilaga ett) består av tjugo frågor sammanlagt. Dessa har formulerats utifrån studiens teoretiska perspektiv. Vidare har vi valt att gruppera frågorna enligt olika ämnen som vi vill diskutera och få svar på. Detta innebär att intervjuerna kommer att genomföras som en diskussion inom de olika ämnena, där vi är medvetna om att frågorna kan gå in i varandra. Det är därför möjligt för oss att under intervjun välja att inte ställa någon fråga då vi redan anser ha fått svar på den. Anser vi inte ha fått ett konkret svar på våra frågor, ställer vi alla.

Det första blocket innehåller generella bakgrundsfrågor. Detta för att främst ta reda på hur länge de varit verksamma som revisorer samt vilka företag de arbetar med. Samtidigt kan det upplevas behändigt för revisorerna att börja med lätta inledningsfrågor för att få den personliga kontakten. Nästa block innehåller frågor om processen att acceptera en klient. Tanken bakom dessa tre frågor är att vi vill se om revisorerna utför olika tillvägagångssätt vid antagning av klienter, antingen om de är nya, befintliga eller klienter som har ett nystartat företag. Om vi bara hade ställt frågan hur de går till väga när det är ett nystartat företag som söker revision hos dem, hade vi ej kunnat uppfatta om det fanns någon skillnad vid antagning av klienter i olika skeden. Därför frågar vi om antagningsprocessen vid olika typer av klienter. Nästa block behandlar frågor om vad revisorerna tror och upplever att de personer som har nystartade företag har för kunskap om revisorns uppgifter. Det sista blocken behandlar frågor om förväntningsgapet och vilka åtgärder revisorerna gör för att minska detta. Det har även tillkommit en övrig fråga under intervjun då vi märkte att det var en betydelsefull fråga.

Intervjuschemat till företagsrespondenter (se bilaga två) innehåller arton frågor. Första blocket är bakgrundsfrågor, där vi vill få reda på deras tidigare utbildning för att se om de med någon sorts ekonomisk utbildning gav skilda svar än de med en utbildning inom ett annat område. Detta anser vi relevant eftersom respondenter som har en ekonomisk utbildning eller kurs kan ha större kunskap om revisorns uppgifter. Nästa block behandlar processen för att välja revisor, detta för att få reda på bakgrunden till deras val och om den personliga kontakt som revisorerna poängterar som viktig verkligen förekommer. Nästkommande block behandlar

frågor kring revision, vad de själva anser och tror att revisorns roll och uppgifter är. Det är i detta block vi vill kunna analysera fram ett resultat som visar om det förekommer ett förväntningsgap eller ej. Således om klienten förväntar sig att revisorerna gör mer än vad de själva anser att de har till uppgift att göra. Sista blocket behandlar frågor kring förväntningsgapet. Först vill vi få reda på om företagsrespondenterna vet vad ett förväntningsgap är för något och om de anser att det existerar och om de då har någon åsikt om vad revisorerna eller dem själva borde göra för att minska detta gap. Vi frågar även om hur insatta företagen är i uppdragsbrevet, eftersom revisorerna påpekat att de sällan är det. Vi valde att lägga till en avslutande fråga om revisionsberättelsen, eftersom det kom fram i intervju med revisorerna att företag sällan läste detta dokument genomgående och på grund av detta kan det antas uppstå ett förväntningsgap.

2.6 Metod och källkritik

Eftersom sekundärdata är information som är insamlad av andra med deras subjektiva vinkel, är det viktigt att ha ett kritiskt förhållningssätt till informationen, både vad gäller tillförlitlighet och trovärdighet.⁴⁰ För att undvika detta problem har vi använt oss av en stor mängd material, vilket ger oss en generell uppfattning om förväntningsgapet. Att använda sig av material från en mängd olika forskare och författare inom varje område minskar risken för att enstaka personers subjektivitet återspeglas i litteraturgenomgången.⁴¹ Vad gäller lagar och regler anser vi inte detta vara ett problem, eftersom de är tillförlitliga och objektiva till sin natur.

Ett vanligt problem som kan uppstå vid personliga intervjuer är att intervjuaren undermedvetet kan påverka de svar som erhålls, det vill säga intervjuareffekten.⁴² För att minimera den effekten har vi valt att utföra alla intervjuer på samma sätt, vilket betyder att vi har haft samma roller och samma frågeföljd vid intervjuerna. Dock har följdfrågorna varierat från fall till fall.

Vår studie är kvalitativ och behandlar företagens verklighet, vilket gör det mindre intressant att fastslå reliabiliteten och viktigare att koppla till validitetsbegreppet. Med validitet menas

⁴⁰ Bryman. Alan, Bell. Emma (2005), *"Företagsekonomiska forskningsmetoder"*

⁴¹ Ibid

⁴² Jacobsen. Dag Ingvar (2002), *"Vad, hur och varför?"*

att studien mäter det som den avser att mäta, det vill säga det som är relevant i sammanhanget. För att förstärka validiteten i vår studie har uppsatsen löpande granskats av handledare, vilket leder till minskad risk för missförstånd och feltolkningar.⁴³

För att ytterligare öka validiteten har vi valt intervjuer, vilka ger respondenterna möjlighet att ställa följdfrågor till oss direkt. Detta hade till exempel inte varit möjligt vid en enkät via e-post.⁴⁴ För att underlätta för läsaren har vi valt att endast ta med de delar av intervjuerna som är relevanta för undersökningens analys.

⁴³ Jacobsen. Dag Ingvar (2002), "*Vad, hur och varför?*"

⁴⁴ Ibid

3. Teoretiskt perspektiv

I kapitlet beskrivs de olika teorier som tillsammans med empirin kommer att ligga till grund för vår analys. Först presenteras ämnet revision och revisorns roll, uppgifter, ansvar samt begränsningar. Avslutningsvis beskrivs förväntningsgapet och olika lösningar för att minska detta.

3.1 Vad är revision?

Ordet revision kommer från det latinska ordet revidere, som betyder "att se tillbaka".⁴⁵ Termen innebär även enligt Svenska Akademiens ordbok granskning, genomgång och kontroll.⁴⁶ Det finns ett antal olika definitioner av begreppet revision. FAR:s definition tar upp de viktigaste faktorerna inom revision och lyder som följer:⁴⁷

"Revision är att kritiskt granska, bedöma och uttala sig om redovisning och förvaltning."⁴⁸

"Revision är att med professionellt skeptisk inställning planera, granska, bedöma och uttala sig om årsredovisning, bokföring och förvaltning."⁴⁹

Revision går ut på att en granskare, det vill säga revisorn, utför en efterhandsgranskning av de ekonomiska rapporter som presenterats för att granskas. Vidare ska revisorn ge yttrande om de personer som varit ämnat för granskning har skött sitt uppdrag i enlighet med de åtaganden de gjort när de accepterade att ta sig an uppdraget.⁵⁰

⁴⁵ Moberg. Krister (2006), "Bolagsrevisorn"

⁴⁶ Diamant. Adam (2004), "Revisorns oberoende"

⁴⁷ Moberg. Krister (2006), "Bolagsrevisorn"

⁴⁸ FAR (2001), "Vad är revision?"

⁴⁹ FAR (2006), "Revision - En praktisk beskrivning"

⁵⁰ Diamant. Adam (2004), "Revisorns oberoende"

Syftet med revision framkommer i olika lagar som till exempel Aktiebolagslagen (ABL). En revisor ska enligt god redovisningssed kontrollera ett bolags årsredovisning, bokföring samt syrelsens och verkställande direktörs förvaltning. I ett aktiebolag är det viktigt att företagets resultat och ställning presenteras på ett korrekt sätt till deras intressenter, eftersom dessa ska kunna lita på den ekonomiska information som presenteras. För att denna information skall vara så tillförlitlig som möjligt ska revisorer kontrollera informationen och därmed ge trovärdighet till informationen som lämnas från ett företag.⁵¹ Syftet med revision blir därmed att säkra tilltron till de verksamheter som granskas, vilket kräver att revisorn är kompetent och effektiv, samt den viktigaste grundförutsättningen för en revisor, att han är oberoende.⁵²

Revision utförs för alla de intressenter som har ett intresse av företaget såsom aktieägare, leverantörer, anställda, borgenärer med mera. Att kunna tillgodose alla dessa intressen i revisionen utan att hamna i lojalitetskonflikter är en svår uppgift för revisorerna att lösa. De måste därför följa lagar och anvisningar om hur konflikter och olika intressen och situationer skall lösas.⁵³

3.2 Varför behövs revision?

Ägarna av ett företag kan i vissa företagsformer endast ha ett begränsat ansvar i företaget, till exempel aktieägare ansvarar endast för det satsade kapitalet. Därför ställs det höga krav på hur företagets resultat och ställning redovisas utåt. Intressenterna till företaget måste kunna lita på att informationen som presenteras om dess ekonomiska ställning är rätt och att förvaltningen av bolaget är rätt. Revisorns arbete är att kvalitetssäkra informationen som företaget lämnat, och att se till att företaget följt relevanta lagar och regler. Revisorn fungerar som den kontrollant som intressenterna annars själva hade fått agera för att ta reda på om ett företag är pålitligt. För att omvärlden vidare ska kunna lita på och ha förtroende för revisorns arbete krävs det att denna är kompetent, oberoende, har tystnadsplikt samt följer etiska regler.⁵⁴

⁵¹ Moberg. Krister (2006), *"Bolagsrevisorn"*

⁵² Diamant. Adam (2004), *"Revisorns oberoende"*

⁵³ Moberg. Krister (2006), *"Bolagsrevisorn"*

⁵⁴ FAR (2001), *"Vad är revision?"*

Behovet av revision kan lämpligt förklaras med principal agent-teorin. Denna innebär att företagsledningen fungerar som en agent åt bolagets ägare och intressenter, kallade principalerna. Det finns en olikhet mellan agenterna och principalernas intresse i företag, då båda grupperna är ute efter att maximera sin egen ekonomiska vinst. Bolagsledningen som anses ha en överlägsenhet då de besitter information om företaget som principalerna inte har tillgång till, kan agera i endast sitt eget intresse och därmed på principalernas bekostnad.⁵⁵

Den överhängande risken att företagsledningen kan försumma sina skyldigheter mot bolagets ägare gör att ledningens lojalitet måste försäkras. Det är här revisorn kommer in, eftersom det lämpligaste sättet att försäkra ledningens lojalitet är genom att övervaka den. Övervakningens ändamål är att principalen ska kunna försäkra sig om att agenten inte åsidosätter sina skyldigheter att även agera enligt principalens intressen. Effektivitet på övervakningen förutsätter att det uppkommer en rättsföljd om lojalitetsplikten inte används på rätt sätt.⁵⁶

Bolagsledningen har krav på sig enligt lagstiftningen om hur de ska utöva sin verksamhet. Inom lagstiftningen krävs att en övervakningsmekanism används för att se till att verksamheten fungerar. På detta sätt tillgodoses ägarnas, det vill säga principalernas intressen, då det uppställs krav på att viss information måste presenteras av företaget till intressenterna. Revisorn har härmed i uppgift att kontrollera att de som sköter bolagets förvaltning fullgör sina förpliktelser mot intressenterna. Revisorn verifierar att den presenterade informationen avspeglar bolagets verkliga ekonomiska ställning på ett överrensstämmande sätt. Revisorn blir därför ett verktyg för principalerna vars uppgift är att se till att bolagsledningen uppfyller sin avtalade lojalitetsplikt mot intressenterna. Samtidigt skapar revisorernas arbete incitament åt företagsledningen att agera lojalt i sin förvaltning, det vill säga för bolagets bästa och dess intressenter. Revisionen har följaktligen en kvalitetssäkrande funktion som skapar förtroende för den granskade verksamheten.⁵⁷

⁵⁵ Diamant. Adam (2004), *"Revisorns oberoende"*

⁵⁶ Ibid

⁵⁷ Ibid

3.3 Revisionens mål

I RS Revisionsstandard i Sverige anges revisionens mål enligt följande.⁵⁸

”Målet för den lagstadgade revisionen i Sverige är att revisorn ska lämna en revisionsberättelse. Revisorn ska granska årsredovisningen, bokföringen och företagsledningens förvaltning för att göra det möjligt för honom eller henne att uttala sig i revisionsberättelsen om dels huruvida årsredovisningen, i alla väsentliga avseenden, har upprättats enligt lag om årsredovisning och därmed ger en rättvisande bild av företagets resultat och ställning enligt god redovisningssed i Sverige, dels i tillgängliga fall, huruvida ansvarsfrihet kan beviljas dvs., huruvida någon i företagsledningen har företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot företaget. Granskningen ska också göra det möjligt för revisorn att göra de övriga uttalanden eller anmärkningar eller lämna de upplysningar som revision kan kräva och/eller som följer av annat regelverk som styr revisionen av företaget i fråga.”⁵⁹

Följaktligen är målet att revisorn skall lämna en revisionsberättelse där han uttalar sig om företagets årsredovisning, bokföring och förvaltning. Denna information som genom revision därmed har ökad trovärdighet, fungerar som beslutsunderlag för företagets intressenter.⁶⁰

För att kunna uppnå revisionens mål måste revisorn utföra ett antal uppgifter och processer när de utför en revision på ett företag.

⁵⁸ Johansson. Sven-Erik, Häckner. Einar, Wallerstedt. Eva (2005), ”Uppdrag revision”

⁵⁹ FAR (2002), RS 200 Mål och generella principer för en revision”

⁶⁰ FAR (2006), ”Revision - En praktisk beskrivning”

3.4 Revisorns uppgifter, ansvar och begränsningar

3.4.1 Revisionsprocessen

Revision innebär att sätta sig in i och förstå företaget och dess verksamhet, samt granska och rapportera företagets årsredovisning, bokföring och förvaltning. Detta är den så kallade revisionsprocessen.⁶¹

3.4.1.1 Acceptera klienten

Innan ett revisionsbolag antar en ny kund som sin klient är det viktigt att de undersöker om det finns någon potentiell risk med att anta klienten. Att associera med en oönskad klient kan leda till dåligt rykte, obetalda avgifter och i värsta fall till rättsliga processer. Därför är det viktigt att revisorn bildar sig en uppfattning om företagets verksamhet så han kan förstå företagets transaktioner som kan direkt påverka företagets finansiella rapport. Revisorn försöker därmed samla in så mycket information som möjligt om företaget, till exempel genom att besöka företaget, tala med personal och chefer, undersöka tidigare rapporter och kontakta den tidigare revisorn.⁶² Det är också viktigt att revisorn inte tar sig an ett uppdrag som han inte har kompetens för. Om revisorn gör detta är det han som får skulden för de problem som kan uppstå. Vid fall där revisorn saknar kompetens och erfarenhet bör uppdraget lämnas vidare till någon annan.⁶³

Efter att revisorn fått en uppfattning om företaget och inte hittat några risker med att anta dem måste revisorn undersöka om han kan uppfylla de etiska reglerna som finns, som till exempel oberoende och självständighet. Om revisorn kan uppfylla dessa är nästa steg att förbereda ett förslag till klienten och att bestämma den personal som ska utföra revisionen.⁶⁴

Om klienten accepterar revisionsbolaget ska revisorn upprättar ett uppdragsbrev, så missförstånd angående relationen kan undvikas. Ett uppdragsbrev är därmed en överenskommelse mellan revisorn och företaget om skötsel av revisionen och andra tjänster. Brevet dokumenterar och bekräftar att revisorn accepterar arbetet, målet och omfånget av revisionen, revisorns ansvar mot klienten samt vilken form rapporterna ska ha. Revisorn ska

⁶¹ FAR (2004), "FARs Revisionsbok 2004"

⁶² Hays. Rick, Dassen. Roger, Schilder. Arnold, Wallage. Philip (2005), "Principles of Auditing-An Introduction to International Standards on Auditing"

⁶³ Liggio. Carl, D (1974), "The expectation gap: the accountant's legal Waterloo?"

⁶⁴ Hays. Rick, Dassen. Roger, Schilder. Arnold, Wallage. Philip (2005), "Principles of Auditing-An Introduction to International Standards on Auditing"

varje år upprätta ett nytt uppdragsbrev åt sin klient. Därmed behöver revisorn även göra en ny prövning om de kan fortsätta att utföra revision på företaget ytterligare ett år. Revisorn följer de regler som gäller vid upprättandet av ett uppdragsbrev.⁶⁵

3.4.1.2 Planera

Varje revision måste planeras noga, vilket är en avgörande del av arbetet eftersom det är här som revisorn bestämmer vilka områden som ska granskas.⁶⁶ Revisorn gör detta genom att bedöma och analysera inom vilka områden som de största riskerna kan uppstå samt vilka poster som är väsentliga i förhållande till bolaget. Det är viktigt att väsentlighet och risk bedöms redan under planeringen av granskningen, annars är det lätt att granska fel saker.⁶⁷ Varje revision börjar därmed med en informationsinsamling så revisorn kan styra revisionen mot sådana områden där risken för väsentliga fel är störst. Revisorn gör det genom att bilda sig en förståelse om företagets verksamhet och de risker som kan orsaka väsentliga fel i årsredovisningen, samt genom att förstå vad för intern kontroll företaget har. En väl genomförd informationsinsamling ger revisorn goda förutsättningar att planera granskningen så att de områden som löper störst risk för att väsentliga fel ska uppstå kan fokuseras på.⁶⁸ Bedömningen av riskerna avgör, tillsammans med bedömningen av väsentlighet vad och hur mycket som ska granskas och när det ska ske. Att analysera riskerna gör det lättare för revisorn att hitta fel i redovisningen och svagheter i den interna kontrollen. Risker kan vara att revisorn inte upptäcker väsentliga fel, eller risken för att det blir fel i redovisningen på grund av bolagets verksamhet, eller att det interna systemet missar att upptäcka fel.⁶⁹

Efter att revisorn gjort en informationsinsamling och med hjälp av denna valt ut de granskningsområden där risken för väsentliga fel är störst, är det dags att göra en revisionsplan. Denna övergripande revisionsplan ska bland annat innefatta följande:

- Vilka områden som granskningen ska inriktas på.
- Hur omfattande revisionsarbetet ska bli.
- Vilka granskningsområden som ska användas.
- När arbetet ska göras.

⁶⁵ Hays. Rick, Dassen. Roger, Schilder. Arnold, Wallage. Philip (2005), *"Principles of Auditing-An Introduction to International Standards on Auditing"*

⁶⁶ FAR (2004), *"FARs revisionsbok 2004"*

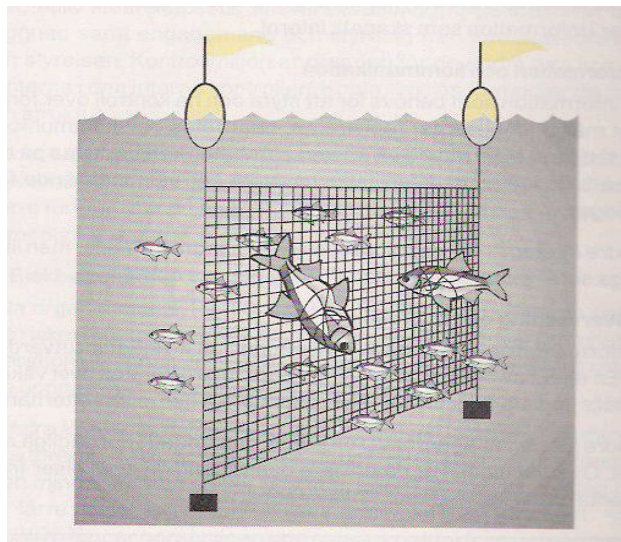
⁶⁷ Cassel. Filip (1996), *"Den reviderade revisors rollen-En oren berättelse"*

⁶⁸ FAR (2004), *"FARs revisionsbok 2004"*

⁶⁹ Ibid

- Vilka medarbetare och specialister som ska vara med på uppdraget.
- Om arbete som utförts av företagets internrevisorer ska användas.⁷⁰

Att göra en övergripande revisionsplan kan jämföras med att välja rätt fisknät. Det är viktigt att maskorna är anpassade för den fisk man vill fånga. Är maskorna för stora kan stora fiskar slinka igenom, det vill säga väsentliga fel. Är det däremot för små maskor kommer även småfiskar att fångas, det vill säga avvikelser som är ointressanta.⁷¹

Figur 2: "Fisknätet" FAR revisionsbok 2004

3.4.1.3 Granska

Den övergripande revisionsplanen visar bland annat vad och hur mycket som ska granskas och hur lång tid arbetet beräknas ta. Utifrån detta ska ett granskningsprogram tas fram, vilket sedan används som utgångspunkt för granskningen. Granskningsprogrammet som tas fram har två syften, dels ska det vara en detaljerad instruktion för granskaren och dels ska det vara en successiv dokumentation av granskningen. Granskningen som görs måste alltid anpassas till det företag som är aktuellt, eftersom alla företag är unika och uppbyggda olika. Den måste även koncentreras till de områden där risken för väsentliga fel är störst.⁷²

Vilken granskningsmetod revisorn väljer beror på kvalitén i den interna kontrollen som företaget har. Om den interna kontrollen bedöms fungera väl vid informationsinsamlingen

⁷⁰ FAR (2004), "FARs revisionsbok 2004"

⁷¹ Ibid

⁷² Ibid

(planeringsstadiet) används internkontrollgranskning och om den bedöms fungera dåligt används substansgranskning. Oftast används en kombination av dessa två då inget internt kontrollsystem är hundra procentigt säkert. Det kan även vara svårt och kostsamt att utföra internkontrollgranskning och då är substansgranskning det mest effektiva.⁷³

Internkontrollgranskning innebär att bekräfta att det interna systemet fungerar som det ska. Det sker genom att bland annat prata med personal, studera dokumentation eller att testa olika kontrollmoment för att se hur de fungerar.⁷⁴

Substansgranskning innebär att granska olika resultat- och balansposter och de transaktioner som givit upphov till dessa poster. Den används även för att analysera trender och jämförelser av uppgifter och nyckeltal, en så kallad analytisk granskning.⁷⁵

Det är viktigt att revisorn dokumenterar all sin granskning, då underlaget ligger som stöd för uttalanden i revisionsberättelsen och även bevis på att revisionen har utförts enligt god revisionsred.⁷⁶

3.4.1.4 Rapportera

Revisionsberättelsen är revisorns viktigaste och enda offentliga årliga rapport och därmed målet för hela revisionen. Genom att göra uttalanden i en revisionsberättelse om företagets årsredovisning och räkenskaper samt dess förvaltning, bidrar revisorn till att skapa ett förtroende mellan företaget och dess intressenter.⁷⁷

Utöver revisionsberättelsen lämnas under revisionens gång både muntliga och skriftliga rapporter till olika beslutsfattare. Det kan gälla påpekanden om fel och brister, men även förslag om förbättringar. Erinringar till VD och styrelse kan vara en sådan rapport. Genom att göra detta kan företaget i god tid rätta till de fel och brister som eventuellt upptäckts. Om det är avsevärda fel som ej kan betraktas som god redovisningsred måste detta framgå i revisionsberättelsen.⁷⁸

⁷³ FAR (2004), "FARs revisionsbok 2004"

⁷⁴ Hays. Rick, Dassen. Roger, Schilder. Arnold, Wallage. Philip (2005), "Principles of Auditing-An Introduction to International Standards on Auditing"

⁷⁵ FAR (2004), "FARs revisionsbok 2004"

⁷⁶ Ibid

⁷⁷ Ibid

⁷⁸ Ibid

Det finns både rena och orena revisionsberättelser. Den rena revisionsberättelsen brukar ges i en standardiserad utformning och den orena, vilket i princip innehåller anmärkningar eller invändningar, får formuleras olika från fall till fall.⁷⁹

3.4.2 Analysmodellen

Revisorns oberoende har alltid varit ett stort samtalsämne, men det har under de senaste åren blivit allt viktigare att säkerställa att revisorns primära uppgift kan utföras med opartiskhet, självständighet och objektivitet. Det är framförallt den snabbt växande utvecklingen i branschen, men även den internationella utvecklingen som ligger bakom detta. Så när den nya revisorslagen implementerades i Sverige var en av nyheterna att garantera att revisorns oberoende implementerades.⁸⁰ Detta gjordes med hjälp av analysmodellen som infördes i revisorslagen 2002.⁸¹ Analysmodellen uttrycker att vid varje nytt uppdrag och när anledning uppkommer i befintliga uppdrag ska revisorn pröva och dokumentera om det finns några omständigheter som kan rubba hans förtroende angående hans förmåga eller vilja att utföra uppdraget med opartiskhet, självständighet och objektivitet.⁸² Prövningen sker genom tre steg;

1. Analysera om det finns någon omständighet som kan rubba förtroendet för revisorns opartiskhet och självständighet.
2. Pröva om omständigheterna medför att det inte finns någon anledning att ifrågasätta revisorns opartiskhet eller självständighet.
3. Vidta särskilda motåtgärder så att det inte längre finns anledning att ifrågasätta revisorns opartiskhet eller självständighet.⁸³

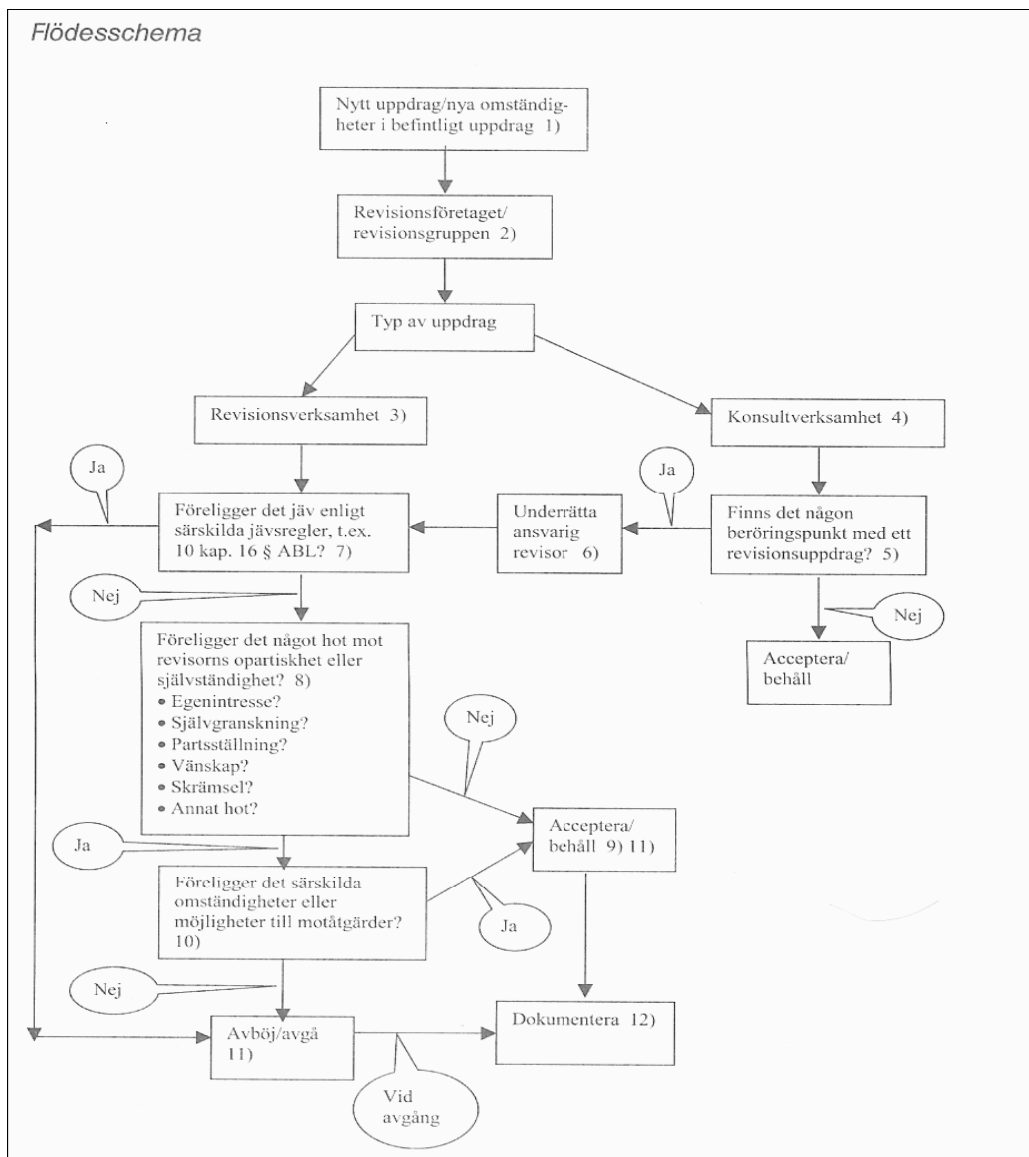
⁷⁹ Cassel, Filip (1996), *”Den reviderade revisors rollen-En oren berättelse”*

⁸⁰ FAR (2008), *”Samlingsvolymen Del 2, 2008”*

⁸¹ *”Analysmodellen” SRS-version*

⁸² FAR (2008), *”Samlingsvolymen Del 2, 2008”*

⁸³ *”Analysmodellen” SRS-version*

Figur 3: "Analysmodellen" FAR-Analysmodell

Om det föreligger något hot mot revisorns opartiskhet eller självständighet måste revisorn avsäga sig uppdraget. Lagen räknar upp några av dessa omständigheter:

1. *Egenintressehot*: Revisorn har ett indirekt eller direkt ekonomiskt intresse i klientens verksamhet. Kan till exempel uppkomma när revisorn innehar aktier i företaget.
2. *Självgranskningshot*: En revisor får aldrig granska sitt eget arbete. Ett hot kan förekomma om revisorn själv, eller något annan i revisionsgruppen, tidigare har lämnat råd i en fråga som revisorn nu ska granska.
3. *Partsställningshotet*: Förtroendet kan rubbas på grund av att revisorn har tagit en ställning som är till fördel eller nackdel för sin klient i en ekonomisk eller rättslig

situation där det finns intressekonflikter. Till exempel om revisorn uppträder som biträde till sin klient vid en skatteprocess.

4. *Vänskapsbot*: Revisorn har starka eller nära personliga relationer till klienten som ska granskas.
5. *Skrämselbot*: Avser hot och påtryckningar från uppdragsgivaren som är utformat på ett sådant sätt att de utger obehag mot revisorn. Uppdragsgivaren vill få revisorn att inte utföra sina granskningar på ett korrekt sätt.⁸⁴

Utöver dessa hot finns det även en generalklausul som innebär att revisorn ska pröva om det finns något annat förhållande som kan rubba revisorns opartiskhet eller självständighet. Revisorn ska även då avsäga sig uppdraget. Revisorn behöver dock inte avsäga sig uppdraget om han har vidtagit sådana åtgärder eller om det föreligger särskilda omständigheter att det inte längre finns någon anledning att ifrågasätta revisorns opartiskhet eller självständighet.⁸⁵

En revisor ska enligt revisorslagen *”dokumentera sina uppdrag i revisionsverksamheten. Dokumentationen ska innehålla sådan information som är väsentlig för att revisorns arbete samt hans eller hennes opartiskhet och självständighet skall kunna bedömas i efterhand”*. Syftet är att genom dokumentationen ska det i efterhand kunna vara möjligt att se om granskningen har gjorts på ett tillfredsställande sätt. Så att det vid ett eventuellt avböjande lätt ska kunna framgå de förtroenderubbande omständigheterna och de åtgärder som vidtagits. Genom att göra dessa dokumentationer kan samhället få förtroende för revisorns arbete genom att domstolarna och Revisorsnämnden i ett senare tillfälle kan kontrollera att de uppfyller reglerna.⁸⁶

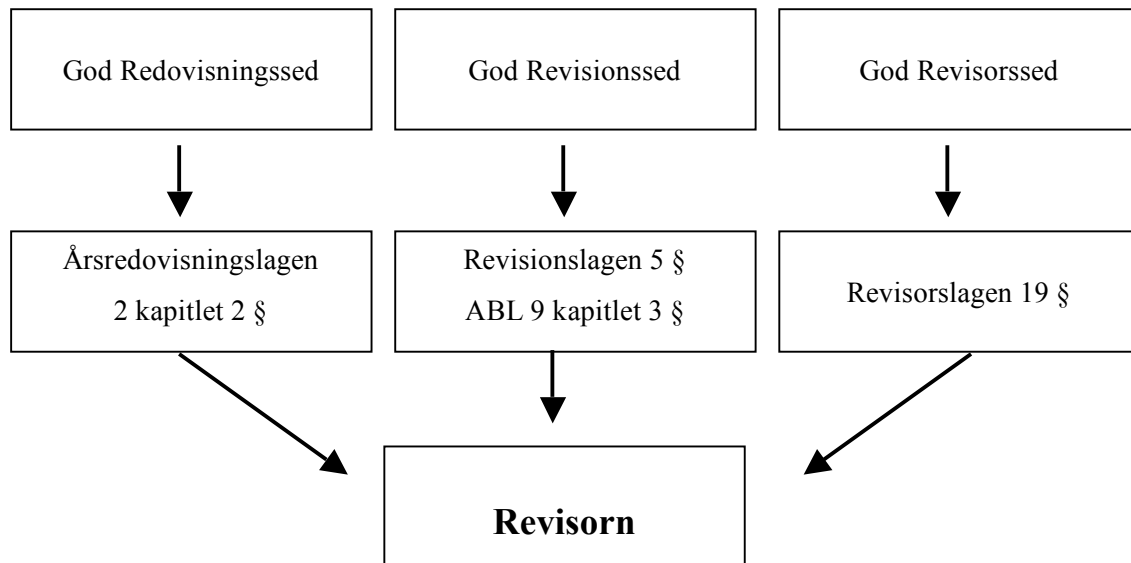
⁸⁴ Revisionslagen (1999:1079) § 21

⁸⁵ FAR (2008), *”Samlingsvolymen Del 2, 2008”*

⁸⁶ Ibid

3.4.3 God redovisningssed, revisionsssed och revisorssed

I lagstiftningen finns det tre seder som en revisor måste beakta.

Figur 4: "God redovisningssed, revisionsssed och revisorssed" Nilsson, Zajdel & Åberg

3.4.3.1 God Redovisningssed

Företagen ska på ett överskådligt sätt upprätta sin årsredovisning så att den överensstämmer med god redovisningssed.⁸⁷ Därmed har god redovisningssed en indirekt påverkan på revisorn. Det är revisorns uppgift att i sin granskning se till att företagets årsredovisning, bokföring med mera stämmer överens med aktuella lagstiftningar och standarder.⁸⁸

3.4.3.2 God Revisionsssed

God Revisionsssed regleras i Revisionslagens 5 §. Där framgår det att revisorn ska granska företagets årsredovisning, bokföring samt företagsledningens förvaltning och denna granskning ska vara så ingående och omfattande som god revisionsssed kräver.⁸⁹ Detta kan även hittas i Aktiebolagslagens 9 kapitel 3 §,⁹⁰ vilket betyder att när revisorn utför sin revision ska han genom integritet och ett professionellt omdöme bibehålla sitt oberoende och beakta sin tystnadsplikt. Genom att revisorn gör detta samt innehar tillräcklig kompetens kan omvärlden få förtroende för revisionen.⁹¹

⁸⁷ Årsredovisningslagen (1995:1554) 2 kapitel 2 §

⁸⁸ Westmark. Christer (2005), "Bokföringslagen, Revisionslagen och Revisorslagen"

⁸⁹ Revisionslagen (1999:1079) 5 §

⁹⁰ Aktiebolagslagen (2005:551) 9 kapitel

⁹¹ http://www.farsrs.se/portal/page?_pageid=33_38330&_dad=portal&_schema=PORTAL

3.4.3.3 God Revisorssed

Enligt Revisorslagens 19 § ska en revisor iaktta god revisorssed på alla uppdrag som förekommer inom ramen för revisorsyrkets utövande. Det innebär att god revisorssed ska inte bara tillämpas på revisionsuppdrag utan även på närliggande områden, som vid rådgivning eller skattefrågor.⁹²

Revisorn måste ta hänsyn till dessa seder i sitt sätt att arbeta för att upprätthålla sin professionalism. Vidare måste de följa en rad olika lagar och regleringar i sitt arbete som till exempel Aktiebolagslagen och Revisorslagen.

3.5 Reglering

En revisor samt revisionen är styrd av ett stort antal lagar och bestämmelser. Det ställs olika krav på revisorn, till exempel att han är opartisk, självständig samt har tystnadsplikt. Alla dessa krav regleras i särskilda föreskrifter från Revisorsnämnden, Aktiebolagslagen, Revisorslagen och Revisorsförordningen.⁹³

3.5.1 Aktiebolagslagen

De väsentligaste reglerna om revision finns i 9 kapitlet i ABL. Denna lag behandlar de regler som påträffas i revisorsyrket, om bland annat de uppgifter en revisor har samt olika åtgärder. ABL anger att ett aktiebolag måste använda minst en auktoriserad eller godkänd revisor som granskar deras årsredovisning och bokföring, samt förvaltningen av verksamheten. Den primära uppgiften för revisorn är att granskningen skall vara ingående samt följa god revisionssed. För att en god revisionssed ska uppfyllas så skall revisorn enligt lagen lämna en revisionsberättelse till bolagsstämman varje år, där han skall uttrycka sin åsikt om årsredovisningen ger en rättvisande bild av företagets verkliga ställning, samt om det finns några anmärkningar att anmäla.⁹⁴

Revisionslagen gäller för andra företag än aktiebolag som även har krav att lämna en årsredovisning. För övrigt följer den aktiebolagslagens utformning och bestämmelser.⁹⁵

⁹² http://www.farsrs.se/portal/page?_pageid=33_38328&_dad=portal&_schema=PORTAL 18/11

⁹³ FAR (2006) "Revision, en praktisk beskrivning"

⁹⁴ Aktiebolagslagen (2005:551) kapitel 9

⁹⁵ FAR (2006) "Revision, en praktisk beskrivning"

3.5.2 Revisorslagen

I Revisorslagen erhålls bestämmelser om kraven för godkännandet och auktorisation av revisorer. Lagen innehåller bestämmelser om revisionsföretags verksamhet, revisorers skyldigheter och disciplinära åtgärder. Revisorsförordningen innehåller närmare bestämmelser om hur Revisorslagen tillämpas. Den tar upp en revisors utbildningskrav, vad som krävs för en examen samt om ansökan till godkännande och auktorisering av revisorer.⁹⁶

3.5.3 FAR SRS

1 september 2006 bildades organisationen FAR SRS då Sveriges revisorsföreningar FAR och Svenska Revisorsamfundet SRS förenades och gick samman. FAR SRS uppdrag är att utveckla revisorsyrket och dess tillhörande yrkesområden. Genom normer och stöd för yrkesutövare inom revision och affärsverksamhet, skapar de en förståelse för revisionsbranschen och dess yrke. Detta gör vidare att medlemmarna kan skapa ett förtroende inom näringslivet och samhället.⁹⁷

FAR SRS ger ut yrkesetiska regler, vilka innehåller nio olika regler som ska fungera som vägledning åt revisorerna att följa god yrkessed. Reglerna är följande:

1. God yrkessed

”En medlem får inte främja orätt och skall även i övrigt iaktta god yrkessed.”⁹⁸

2. Professionellt uppträdande

”En medlem skall utföra samtliga uppdrag med integritet och vara objektiv i sina ställningstaganden. Bestyrkandeuppdrag skall därtill utföras med opartiskhet och självständighet.”⁹⁹

3. Organisation av verksamheten

”En medlem skall organisera sin verksamhet så att den uppfyller kraven i regel 2 på integritet och objektivitet i samtliga uppdrag och på opartiskhet och självständighet i bestyrkandeuppdrag.”¹⁰⁰

⁹⁶ FAR (2006), ”Revision, en praktisk beskrivning”

⁹⁷ http://www.farsrs.se/portal/page?_pageid=33,38258&_dad=portal&_schema=PORTAL

⁹⁸ FAR SRS yrkesetiska regler, 2006

⁹⁹ Ibid

¹⁰⁰ Ibid

4. Arvodesdebitering

”Arvodet för ett uppdrag skall vara skäligt med hänsyn till de kunskaper och den erfarenhet som medlemmen kan utnyttja i uppdraget och med hänsyn till uppdragets natur och omfattning.”¹⁰¹

5. Tystnadsplikt

”En medlem får inte röja sådana sakförhållanden eller uppgifter för utomstående som medlemmen har fått kännedom om i sin yrkesutövning, om medlemmen inte har upplysningsplikt enligt författning, professionell skyldighet eller rätt att yttra sig eller behörigt tillstånd i övrigt. Medlemmen får inte heller utnyttja sådan information på ett sätt som till fördel för medlemmen själv eller till skada eller nytta för någon annan.”¹⁰²

6. Vidareutbildning

”En medlem skall upprätthålla och utveckla sina yrkeskunskaper genom vidareutbildning.”¹⁰³

7. Yrkesutövning

”En medlem skall inte åta sig ett uppdrag, om varken medlemmen själv eller den revisionsgrupp där medlemmen verkar kan tillhandahålla den kompetens som är nödvändig för uppdraget.”¹⁰⁴

8. Förhållandet till kollegor

”En medlem skall verka för goda relationer inom yrkeskåren.”¹⁰⁵

9. Publicitet och marknadsföring

”En medlem får göra sitt namn och sina kvalifikationer kända hos allmänheten på ett sätt som inte misskrediterar yrket.”¹⁰⁶

FAR SRS yrkesetiska regler fungerar tillsammans med övriga lagar och rekommendationer som ett ramverk för att garantera att revisorn agerar oberoende mot sin klient.¹⁰⁷

¹⁰¹ FAR SRS yrkesetiska regler, 2006

¹⁰² Ibid

¹⁰³ Ibid

¹⁰⁴ Ibid

¹⁰⁵ Ibid

¹⁰⁶ Ibid

¹⁰⁷ Ibid

3.5.4 EGs bolagsrättsliga direktiv

Det åttonde direktivet, även kallat Revisorsdirektivet, behandlar de krav som ställs på en revisor eller revisionsbolag som skall utföra revision. Direktivet innehåller krav från medlemsstaterna inom EU och har under de senaste åren genomgått utvidgande och modernisering.¹⁰⁸ Det nya åttonde direktivet har som syfte att ytterligare harmonisera bestämmelserna om lagstadgad revision.¹⁰⁹

Det tidigare åttonde direktivet antogs 1984 och innehöll mestadels regler av tekniskt innehåll med ett begränsat syfte till harmonisering av endast utbildnings- och kvalifikationskraven, samt regler angående registrering av revisorer och revisionsbolag. Ytterligare två rekommendationer tillades i direktivet under senare år om revisorers oberoende och löpande kvalitetskontroll. Det nya direktivet har som ambition att i ännu högre grad än tidigare harmonisera regelverk om revisorer och revision.¹¹⁰

Först en kort tillbakablick om beslutsvägarna samt antagandet av det nya åttonde direktivet. Europaparlamentet beslutade den 29 september 2005 om de ändringar som föreslagits till det åttonde direktivet. Ministerrådet godtog sedan dessa förslag den 11 oktober 2005. Det formella beslutet om att anta direktivet fastställdes dock inte förrän 25 april 2006. För att direktivet skall träda i kraft krävs det först att det publiceras i EU:s officiella tidning på alla officiella EU-språk. Direktivets bestämmelser skall sedan införas i medlemsstaterna inom två år.¹¹¹ Enligt Jürgen Tiedje har endast tolv av medlemsländerna infört direktivet helt och hållet, Sverige är ett av de femton stater som ej infört reglerna än, trots att de var menade att gälla från och med sommaren 2008.¹¹²

Det är framför allt inom två områden som det nya åttonde direktivet kommer att ha betydelse i ett svenskt perspektiv, nämligen regleringen om revisorns oberoende samt internationaliseringen av revisionsbranschen och tillsynen över denna. Alla de beståndsdelar som direktivet innehöll tidigare finns fortfarande kvar, men därutöver tillkommer utbyggda och skärpta regler om kvalitetskontroll och revisorers oberoende. De svenska reglerna om revisorns oberoende som återfinns i Revisorslagen ser något annorlunda ut än i åttonde

¹⁰⁸ FAR (2006), *"Revision - en praktisk beskrivning"*

¹⁰⁹ Larsson, Lars-Gunnar (2005), *"Det nya åttonde bolagsdirektivet: några noteringar"*

¹¹⁰ Diamant, Adam, Holm, Anders, Strömberg, Peter (2006), *"Revisorsnämnden och åttonde direktivet"*

¹¹¹ Åkesson, Peter (2006), *"EG:s åttonde bolagsdirektiv viktig fråga för FAR-grupp"*

¹¹² Tiedje, Jürgen (2008), *"Vi avvaktar med beslut om ISA"*

direktivet. Det har uppstått en del diskussioner angående om direktiven kommer anses strängare än Revisorslagen, vilket har visat sig varit svårt att avgöra i de olika delarna.¹¹³

Reglerna om den offentliga tillsynen har i direktivet blivit utvidgat och detaljerat. Målet med reglerna om tillsynen är att det skall åstadkomma ett samarbete mellan tillsynsmyndigheter. En kommitté har bildats inom EU som skall bestå av representanter från EU:s tillsynsmyndigheter och som ska utveckla myndighetssamverkan. Grundläggande inom direktivet är att alla revisorer som utför lagstadgad revision ska omfattas av tillsyn. Sverige anser sig redan uppfylla de krav på tillsyn som det nya direktivet anger.¹¹⁴

Medlemsländerna ska alla följa under endast ett yrkesetiskt regelverk där tillsynsmyndigheter skall samarbeta med varandra. De internationella standarderna skall även enligt direktivet användas som en norm för revision av medlemsländerna. Även om direktivet har som mål att harmonisera reglerna inom EU, så är direktivet endast en minimiharmonisering. Medlemsländerna får lov att använda sig av strängare nationella regler, vilket leder till att särdragen på de nationella reglerna fortfarande kommer att förekomma.¹¹⁵

Som tidigare nämnt är tanken med det nya direktivet att uppnå en ökad internationalisering av revisionsarbetet, vilket kräver ett utvecklat internationellt samarbete gällande både regelutveckling och tillsyn. Enligt direktivet skall det finnas myndigheter i varje land som står för regelbildningen och tillsynen. Det skall således finnas goda möjligheter att samarbeta internationellt, främst när det gäller informationsutbyte gällande revision.¹¹⁶

Sverige är positiva till det nya direktivet och välkomnar dess regler och samarbete mellan tillsynsmyndigheter, vilket kommer att kräva vissa lagstiftningsåtgärder.¹¹⁷ En annan lagändring som är under utredning är avskaffandet av revisionsplikten för små företag.

3.5.5 Revisionsplikten för små företag

I april 2008 presenterade regeringen en utredning (SOU 2008:32) som har fått namnet ”Avskaffande av revisionsplikten för små företag”. Utredningen föreslår att över 96 procent

¹¹³ Diamant. Adam, Holm. Anders, Strömberg. Peter (2006), ”Revisorsnämnden och åttonde direktivet”

¹¹⁴ Ibid

¹¹⁵ Ibid

¹¹⁶ Ibid

¹¹⁷ Ibid

av alla aktiebolag i Sverige inte längre kommer att omfattas av den lagstadgade revisionsplikten. Utredningen har sin grund i en harmoniseringsprocess som pågår inom EU för att likställa revisionen för företagen mellan medlemsländerna.¹¹⁸ Utredningen har identifierat de hinder och merkostnader som svenska småföretag har jämfört med andra liknande företag i EU. De svenska småföretagen betalar idag nästan sex miljarder kronor per år för den lagstadgade revisionen, medan konkurrenter i andra EU-länder inte har revisionsplikt.¹¹⁹

För att inte förvärpa det underläge svenska företag idag befinner sig i gentemot andra europeiska företag, bör Sverige inte välja lägre gränsvärden för revisionsplikten än de som används av ledande länder i EU. Därför föreslår utredningen att alla företag som ligger under mer än ett av det fjärde bolagsrättsliga direktivets gränsvärden år 2008 ska undantas revisionsplikten. Dessa gränsvärden är:

- balansslutning 41,5 miljoner kronor,
- nettoomsättning 83 miljoner kronor,
- antal anställda 50.¹²⁰

Eftersom förslaget är en anpassning till EU-direktiv så är det sannolikt att det kommer att genomföras. Däremot är det inte klart när det kommer att genomföras. Utredningen föreslår att de nya reglerna ska börja gälla 1 juli 2010. Företagarorganisationerna Svenskt Näringsliv och Företagarna samt experter från Sveriges Redovisningskonsulters Förbund anser dock att förslaget bör börja gälla redan 1 juli 2009.¹²¹

Även när revisionsplikten försvinner finns det skäl för småföretagen att behålla sin revisor. De kan fortfarande behöva hjälp med rådgivning i olika frågor så att de själva kan koncentrera sig på sin kärnverksamhet. Det kan också finnas krav från intressenter som banker eller leverantörer på bra och tillförlitliga underlag för att bevilja lån eller krediter.¹²²

När revisionsplikten avskaffas kommer utbudet av revisions- och redovisningstjänster marknadsanpassas. Detta leder till att utbudet blir mer varierat och priserna kommer troligtvis

¹¹⁸ SOU 2008:32, "Avskaffande av revisionsplikten för små företag"

¹¹⁹ Burén, Carl-Gustaf (2008), "Mindre aktiebolag slipper revisionsplikt"

¹²⁰ SOU 2008:32, "Avskaffande av revisionsplikten för små företag"

¹²¹ Vikström, Linda, Wahlin, Erik (2008), "Hej då, revisionsplikt!"

¹²² Ibid

att sjunka jämfört med idag.¹²³ Företagen kommer också att ha möjlighet att själva bestämma vilka tjänster de behöver och kunna variera sin efterfrågan efter behov. Dessutom blir det större möjligheter för företagen att få rådgivning och biträde utan att det begränsas av oberoenderegler.¹²⁴

När revisionsplikten för småföretag tas bort kan förväntningsgapet minska. Detta beror på att det då går över från tvungen revision till efterfrågestyrd revision. En efterfrågestyrd revision ger större utrymme för diskussion om vad revisionen faktiskt ska innehålla och vad revisorns uppgifter i det specifika fallet är. Klienten vet vad som ska göras, de har beställt en tjänst.¹²⁵

3.6 Förväntningsgapet

Olika användare av företags finansiella rapporter har ofta höga förväntningar på en oberoende revisors ansvar när det gäller revisionen av företagets ekonomi. Skillnaden mellan revisorernas garantier och vad olika intressenter förväntar sig kallas ”förväntningsgapet”.¹²⁶

Idén om ett förväntningsgap är inte ny. Det härstammar troligtvis från utfrågningarna om bedrägerierna i McKesson & Robbins som avslöjades 1937.¹²⁷ Första gången termen ”förväntningsgap” användes var i en artikel av Carl D Liggio 1974. Han definierade gapet som skillnaden mellan förväntningarna på revisorns arbetsuppgifter enligt den oberoende revisorn själv och enligt företagets intressenter. Denna definition utökades 1978 av *The Commission on Auditors' Responsibilities* (Cohen Commission), en utredningsgrupp som tillsattes i USA 1974 för att studera existensen av ett förväntningsgap. De ansåg att man även bör ta hänsyn till att revisorn i vissa fall inte uppnår den prestation som kan och bör förväntas av dem. Därför definierar de istället förväntningsgapet som skillnaden mellan samhällets förväntningar på revisorer och hur revisorernas utförda arbete uppfattas av samhället.¹²⁸

¹²³ SOU 2008:32, ”Avskaffande av revisionsplikten för små företag”

¹²⁴ Wennerberg. Inge (2004), ”Dags att avskaffa revisionsplikten för små företag?”

¹²⁵ Ehlin. Åsa (2008), ”En efterfrågestyrd revision minskar förväntningsgapet”

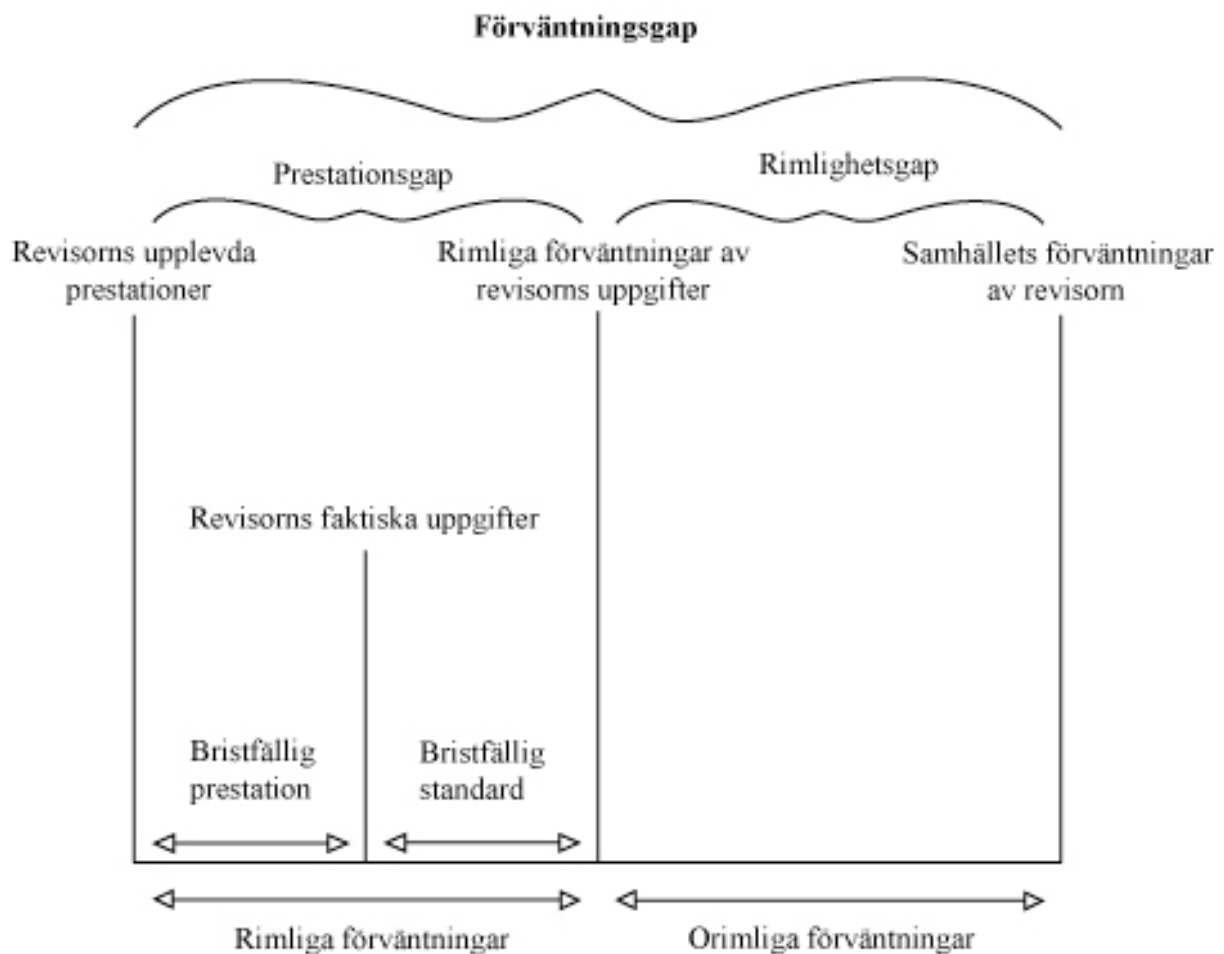
¹²⁶ Almer. Elisabeth Dreike, Brody. Richard G (2002), ”An empirical investigation of context-dependent communications between auditors and bankers”

¹²⁷ McEnroe. John E, Martens. Stanley C (2001), ”Auditors' and Investors' Perceptions of the “Expectation Gap”

¹²⁸ Boyd. David T, Boyd. Sanithia C, Boyd. William L (2000), ”The audit report: A “misunderstanding gap” between users and preparers”

Utifrån den definitionen kan förväntningsgapet delas upp i två delar:

1. *Rimlighetsgapet (reasonableness gap)*, skillnaden mellan vad samhället förväntar sig av revisorerna och vad de rimligen kan förväntas uppnå.
2. *Prestationsgapet (performance gap)*, skillnaden mellan vad samhället rimligen kan förvänta sig att revisorerna uppnår och vad de faktiskt presterar. Detta gap kan i sin tur delas upp i:
 - a. *Bristfälliga standarder (deficient standards)*, ett gap mellan vilka uppgifter som rimligen kan förväntas att en revisor utför och revisorns faktiska uppgifter definierade av lagar och professionella standarder.
 - b. *Bristfälligt utförande (deficient performance)*, ett gap mellan den förväntade nivån på utförandet av revisorns faktiska uppgifter och den uppfattade nivån på utförandet, så som den uppfattas av samhället.¹²⁹

Figur 5: "Förväntningsgapet" Broberg

¹²⁹ Boyd, David T, Boyd, Sanithia C, Boyd, William L (2000), "The audit report: A misunderstanding gap between users and preparers"

Enligt FAR SRS har revisionsrollen en inbyggd konflikt, eftersom revisorns arbete har många olika intressenter vilka har olika behov och olika förväntningar på revisionen. Det är lätt att ett förväntningsgap uppstår när de olika intressenternas förväntningar på revisorn inte stämmer överens med var revisorn faktiskt kan och får göra. Gapet uppstår oftast vid granskning av årsredovisningar, obestånd och konkurs, försäkringar och andra oegentligheter.¹³⁰

Exempel på vanliga förväntningsgap kan vara:

- *Med vilken säkerhet revisorerna kan intyga att ett företag är livskraftigt.* Enligt revisorerna själva kan det enbart krävas av dem att väga in att det granskade företagen med rimlig säkerhet är livskraftigt ett år framåt. Intressenterna däremot vill kunna lita på att den reviderade informationen är korrekt samt att även få en garanti för att företaget är livskraftigt om inte annat rapporteras.
- *I vilken utsträckning revisorerna ska inrikta sig på att upptäcka förbiseenden och oegentligheter.* Detta är en uppgift som intressenterna förväntar sig att revisorerna tar sig an. Revisorerna anser inte att detta är deras huvudsakliga uppgift, de ska huvudsakligen lämna en åsikt om ifall företagets redovisning ger en rättvisande bild eller ej.
- *Revisorernas magra rapportering.* Bortsett från att intressenter nu får mer information om revisorernas begränsade ansvar ser revisionsberättelserna likadana ut och är lika standardiserade som de var för 30 år sedan. Redan då efterlystes mer innehållsrika revisionsberättelser av olika intressenter. Mer information hade varit till hjälp för intressenterna, men hade också utökat revisorernas ansvar.¹³¹

Ett uttryck för förväntningsgapet i Sverige är de anmälningar som kommer in till Revisorsnämnden (RN). Om någon anser att en kvalificerad revisor inte har utfört arbetet korrekt är det till RN detta anmäls. Varje år inkommer ungefär 120 anmälningar, varav ungefär 60 procent avskrivs på grund av att RN bedömer att det inte finns några brister i den granskade revisorns eller revisionsbolagets verksamhet.¹³²

¹³⁰ FAR (2004), "FARs Revisionsbok 2004"

¹³¹ Johansson. Sven-Erik, Häckner. Einar, Wallerstedt. Eva (2005), "Uppdrag revision"

¹³² Halling. Pernilla (2008), "Revisorns roll inte så enkel att förklara"

3.6.1 Förtroende

Förtroende är kärnan i alla förhållanden, både personliga och professionella. Om förtroendet mellan två parter faller sönder är det troligt att den missgynnade parten berättar det vidare på ett sätt som försämrar ryktet för den andra parten. Företag och hela industrier kan ta skada av en enskild individs eller firmas handlande, när detta utmynnar i att förtroendet blir förstört.¹³³ Ett exempel på detta i revisionsvärlden är kollapsen av Arthur Andersen 2002, vilken ledde till att hela revisionsbranschen fick ett skamfilat rykte. Andersen ägnade sig bland annat åt service som var skadlig för oberoendet, blev för förtroliga med sina klienter och deltog aktivt i att finna vägar för att kringgå regler. Revisionens ramverk underminerades därmed, vilket resulterade i massiva konkurser, omstruktureringar av företag samt rättsliga processer. De försvar som tidigare använts för att bekämpa sådant visade sig vara verkningslösa. Revisionsyrket fick betala dyrt för att ha misslyckats med att uppnå förväntningarna från investerare, kreditorer och andra intressenter.¹³⁴

Olika företags- och redovisningsskandaler gör att revisorsyrket har blivit alltmer reglerat. Detta leder till att förväntningsgapet har en tendens att öka. Ju större ett regelverk är desto svårare är det att inte missa någon föreskriven åtgärd. Förtroendet för revisorn är fortfarande stort i Sverige, men om förväntningsgapet fortsätter öka kan det bli ett problem. Risken i så fall kan vara att det inte längre finns ett förtroende för själva revisionen och revisionsberättelsen.¹³⁵

3.6.2 Möjliga lösningar på hur förväntningagapet kan minskas

Många olika teorier har lagts fram om hur förväntningagapet mellan revisorer och användare av de finansiella rapporterna ska kunna, om inte elimineras helt, så i alla fall minskas. FAR SRS anser att det viktigaste är att tydliggöra informationen ut mot intressenterna, genom att informera om revisorns roll och vad revisionen innebär. Det är också viktigt att tydligt skilja på styrelsens och VD:s ansvar och skyldigheter samt revisorns ansvar och skyldigheter för att minimera risken för missförstånd. FAR SRS har utarbetat en rekommendation om uppdragsbrevet där uppdragets villkor är tydligt definierat och dokumenterat.¹³⁶

¹³³ Clarke. Julian (2007), *“Trust, Reputation, Integrity and Professionalism reflection on business relationships”*

¹³⁴ Wyatt. Arthur R, Gaa. James C (2003), *“Accounting Professional – A Fundamental Problem and the Quest for Fundamental Solutions”*

¹³⁵ Halling. Pernilla (2008), *”Revisorns roll inte så enkel att förklara”*

¹³⁶ FAR (2004), *”FARs Revisionsbok 2004”*

Enligt Boyd *et al* kan förväntningsgapet begränsas genom en ökad förståelse hos allmänheten för revisionen, dess karaktär och begränsningar. Revisorerna bör därför ägna mer tid och resurser till att förklara revisorns nuvarande roll i den finansiella rapporteringsprocessen för allmänheten samt vilka ofrånkomliga begränsningar som finns. Ökad upplysning av klienter, aktieägare och andra intressenter kan vara ett bra sätt att begränsa förväntningagapet.¹³⁷

Ett annat vanligt problem är språkbruket i revisionsberättelsen. Att enbart ändra språket är dock inte tillräckligt för att eliminera förväntningsgapet, men revisorerna bör vara medvetna om att de signaler de tror att de sänder till användarna inte alltid är samma signaler som användarna uppfattar.¹³⁸ Även vissa revisorer har visat osäkerhet gällande vad som menas med de nuvarande formuleringarna. Ordalydelsen i revisionsberättelserna bör förenklas och tydliggöras för att öka förståelsen hos användarna samt för att graden av garanti tydligare ska framgå.¹³⁹

För att minska förväntningsgapet krävs utbildning av allmänheten. Även om det finns lagar och regler som syftar till att minska gapet är detta inget som allmänheten normalt känner till. De känner i de flesta fall inte heller till revisorernas egen uppfattning om sina skyldigheter. En möjlig lösning på detta är att utforma en enhetlig förklaring till vad revisionen är menad att uppnå samt en kort sammanfattning gällande revisorernas ansvar och skyldigheter. Denna förklaring kan antingen inkluderas i revisionsberättelsen eller delas ut vid bolagsstämman, där aktieägarna även får möjlighet att ställa frågor.¹⁴⁰ Ett liknande förslag är att inkludera en extra rapport med revisionsberättelsen, vilken på ett enkelt sätt beskriver revisionens användbarhet, vilka garantier som ges samt de begränsningar som finns.¹⁴¹

¹³⁷ Boyd. David T, Boyd. Sanithia C, Boyd. William L (2000), "The audit report: A "misunderstanding gap" between users and preparers"

¹³⁸ Almer. Elisabeth Dreike, Brody. Richard G (2002), "An empirical investigation of context-dependent communications between auditors and bankers"

¹³⁹ Schelluch. Peter, Gay. Grant (2006), "Assurance provided by auditors' reports on prospective financial information: implications for the expectation gap"

¹⁴⁰ McEnroe. John E, Martens. Stanley C (2001), "Auditors' and Investors' Perceptions of the "Expectation Gap"

¹⁴¹ Boyd. David T, Boyd. Sanithia C, Boyd. William L (2000), "The audit report: A "misunderstanding gap" between users and preparers"

4. Empiri

Kapitlet innehåller en presentation av våra respondenter som består av två revisorer och fyra företagare. Vidare presenteras deras svar på vår undersökning. Intervjuschemat som använts vid intervjuerna återfinns som bilagor sist i examensarbete.

4.1 Revisorer

En kort beskrivning kommer nedan att presenteras av de revisorer som vi har intervjuat. Vi kommer sedan att presentera empirin genom att använda fyra block som vi har i vårt intervju-schema och göra en sammansatt redogörelse av revisorernas åsikter.

4.1.1 Presentation av revisorerna

Johnny Persson – BDO i Malmö: Johnny har varit verksam på BDO i åtta år och är godkänd revisor sedan två år tillbaka. Han har studerat både i Kristianstad och Lund och sin magisterexamen har han inom redovisning från Lunds Universitet. Johnny reviderar olika typer av företag, men i största del tjänsteföretag.

Stefan Hansson – SET revision i Lund: Stefan har arbetat på SET sedan 2003 och har varit godkänd revisor i ett och ett halvt år. Han har studerat i både Kristianstad och Lund och han innehar en magisterexamen inom redovisning från Lunds Universitet. Stefan reviderar främst mindre och nystartade företag.

4.1.2 Sammanfattning av intervjuer med revisorerna

4.1.2.1 Processen för att acceptera klienten

Det framkommer att båda utgår från revisionsprocessen när en ny klient ska accepteras, dock är deras tillvägagångssätt olika. På SET använder de sig av ett så kallat kundkort, där varje kund måste godkännas av kontorschefen. I detta kundkort ingår information som till exempel beskrivning av verksamheten, företagets omsättning samt SETs omsättning från den aktuella kunden. Alla uppdrag måste gå igenom kundkortet. På BDO är tillvägagångssättet mindre

formellt, eftersom kunderna inte behöver godkännas av kontorschefen. Johnny påpekar att det är viktigt att vid första mötet diskutera med klienten deras affärsidé, företagets verksamhet och även kontrollera affärsrisken i uppdraget. Det är viktigt att ta reda på om klienten riskerar att svärta ner BDOs namn, genom att till exempel utreda om klienten tidigare varit inblandade i oegentligheter.

Båda revisorerna poängterar att de inbyggda affärsriskerna är centrala områden som måste undersökas. Johnny påpekar att *"det är viktigt att i tidigt stadium hitta de stora punkterna som senare kan bli fel"*. Detta innebär att de tidigt i planeringsstadiet måste vara medvetna om var de stora riskerna kan uppstå i den specifika branschen. Inbyggda affärsrisker som kommer upp är inom branscher som taxi och restaurang, där det hanteras mycket kontanter.

Både BDO och SET gör id-kontroll på nya klienter och om klienten haft en tidigare revisor kontaktas denna för upplysningar. Johnny poängterar att de kontrollerar jävsproblematiken samt deras opartiskhet innan de accepterar klienten.

När det gäller nya företagare, säger Johnny att det är viktigt att vara extra tydlig om vad uppdraget innebär och att förklara revisorns uppgifter. Båda nämner att det är viktigt att sätta sig ner och diskutera uppdragsbrevet och dess innebörd med den nya klienten, eftersom många inte läser igenom brevet utan endast skriver under direkt.

Stefan anser att det är positivt med löpande granskning av nya företagare, både för att lära känna dem samt för att tidigt kunna rätta till eventuella fel. Därför är han också ute och besöker sina nystartade klienter så ofta han har möjlighet till det. Johnny anser däremot att det är viktigt att vara ute hos alla klienter, eftersom alla klienter är värdefulla. Något som klart framgick i båda intervjuerna var att vara extra tydlig med nya företagare när det gäller revisorns uppgifter, ansvar och begränsningar.

4.1.2.2 Nya företagare

På frågan om revisorerna ansåg att det var större risk att anta en ny företagare, tyckte Johnny det var större risk på grund av att de inte har någon kännedom om personen eller företaget. Stefan däremot anser att det inte är någon större risk att anta en ny företagare. Revisorn vet redan från början att deras förväntningar är annorlunda och lägger därför ner mer tid på att informera klienten om sina uppgifter så inga missförstånd sker.

Ett problem som påpekades av båda revisorerna var att många nya företagare har svårt att skilja mellan redovisning och revision. Johnny säger att *”de kallar sin redovisare för revisor, de kallar alla för revisorer”* Han nämner vidare att de märker fort om företagaren har kunskap om revisorns uppgifter eller inte. Ofta är det nya företagare som saknar denna kunskap. *”De som inte har kunskap om våra uppgifter ser oss som någon som bara fixar deras papper, det är det värsta exemplet”*¹⁴². Johnny anser att de som tidigare drivit ett företag, har under tidens lopp lärt sig de ekonomiska uppgifterna och vem som gör vad.

Företagarna har många gånger inte kunskap om var gränsen går för vad en revisor får göra. De vet inte att samma person inte får utföra både revision och konsulttjänster. Ofta är det en kombination av dessa olika tjänster som efterfrågas. Stefan nämner att revisorn används som bollplank, det vill säga att revisorn kan i vissa fall fungera som både revisor och konsult. De kan till exempel förklara olika förslag, men får inte påverka beslutet om vilket förslag företagaren väljer. Det viktiga i den situationen är att använda sig av analysmodellen för att testa att oberoendet inte överskrids. Stefan säger att eftersom SET endast ägnar sig åt revisionstjänster rekommenderar de andra företag för sådana tjänster som de själva inte kan utföra. BDO däremot, har redovisnings- skatte- och revisionsavdelning inom företaget och kan därför själva utföra olika tjänster, något som Johnny menar att företagarna vet om. Det gör dock att de tydligt måste kommunicera till kunden att det är olika avdelningar som sköter olika tjänster. Han nämner även att varje avdelning på BDO upprättar sina egna uppdragsbrev.

4.1.2.3 Förväntningsgapet

Båda revisorerna anser att det finns ett förväntningsgap, men hur stort det är och hur det ser ut är olika mellan olika klienter. Stefan säger att enmansbolag i många fall förväntar sig mer av sin revisor och därmed också betalar mer, eftersom de efterfrågar fler tjänster. Flermansföretag förväntar sig däremot mindre av sin revisor och behöver därför inte betala lika mycket eftersom färre tjänster utnyttjas. Stefan tycker dock att revisorer ofta granskar mer än de egentligen behöver.

Revisorerna upplever inga problem med förväntningsgapet i sitt arbete, då de anser att de är tydliga från början och diskuterar tillsammans med klienterna vad det är som gäller. På BDO

¹⁴² Persson. Johnny, BDO, Malmö

går de tillsammans med klienten igenom uppdragsbrevet, där det står klart och tydligt vad revisorn får och inte får göra. Där hänvisar de också till andra tjänster. Därför tycker inte Johnny att förväntningsgapet är något problem. Stefan upplever inte heller att det ofta uppstår några problem med förväntningsgapet, men om problem uppkommer tar de itu med dem då. Vidare nämner Stefan att om det blir diskussioner gällande revisorns uppdrag kan de hänvisa till uppdragsbrevet, vilket tydligt klargör vad som gäller.

Enligt Johnny lägger revisorerna på BDO ner extra tid på nya företagare när det gäller information om revisorns uppgifter, ansvar och begränsningar. De sitter ner tillsammans och förklarar för klienten mer genomgående sina uppgifter. Båda revisorerna upplever att nya företagare har ett intresse av att lära sig om sitt företags ekonomi. De har ofta sökt information på Internet eller gått ”starta-eget kurser” innan de tar kontakt med sin revisor. Detta innebär att de själva kan öka sin kunskap. Stefan uppfattar dock att det inte är revisionen som de nya företagarna behöver mest hjälp med att förstå, utan med bokföringen.

Något som båda tar upp under intervjun är att kunderna uppskattar att revisorerna informerar om nyheter och påminner dem löpande om sådant som ska göras under året. Till exempel skickas det ut information och inbjudningar till företagskvällar på kontoren där olika ramverk och nyheter diskuteras.

Syftet med uppdragsbrevet anses, av båda revisorerna, vara att klargöra gränserna för vad revisorn får göra och inte får göra. Stefan säger att ”*i detta står det svart på vitt vad vi levererar för tjänster.*” På frågan om uppdragsbrevet verkligen uppfyller sin funktion har de olika uppfattningar. Johnny tycker att uppdragsbrevet fyller sin funktion endast i kombination med muntlig upplysning. ”*Det går inte bara att lämna över brevet och tro att det ska fylla sin funktion*”.¹⁴³ Stefan däremot, tycker inte att uppdragsbrevet fyller sin funktion. Den enda gången uppdragsbrevet används är ”*som ett ramavtal man kan ta fram vid problem*”.¹⁴⁴ Det framkom från revisorerna att de båda uppfattar att företagarna inte läser igenom uppdragsbrevet ordentligt, utan att de anser att det bara är ett papper i mängden som ska skrivas på. Johnny säger att det är därför han noga går igenom uppdragsbrevet med sin klient för att vara säker på att klienten vet vad han skriver på. Speciellt viktigt är detta när det gäller

¹⁴³ Persson. Johnny, BDO, Malmö

¹⁴⁴ Hansson. Stefan, SET Revision, Lund

nya företagare eftersom de inte alltid har så stor kunskap om revisorns uppgifter. På samma sätt går Johnny igenom revisionsberättelsen för att försäkra sig om att klienten förstår allt.

4.1.2.4 Övrigt

Den sista frågan vi ställde var om revisorerna tyckte att revisionsberättelsen är otydlig. Johnny tyckte att på grund av att de går igenom revisionsberättelsen noggrant med klienten så borde den inte uppfattas som otydlig. Stefan tyckte själv inte att språket var svårt och otydligt, men kunde förstå att vissa företagare kunde uppfatta det så.

Stefan nämnde även att han tycker det är bra att den rena revisionsberättelsen är standardiserad. Däremot anser han att den orena revisionsberättelsen också borde vara standardiserad, eftersom det då blir lättare att jämföra dem med andra.

4.2 Företagare

Nedan kommer en kort presentation av de företagare vi har intervjuat och deras företag. Vi kommer sedan att presentera empirin genom att använda de fyra block vi går efter i intervjuschemat. Här görs en sammansatt redogörelse av företagarnas svar.

4.2.1 Presentation av företagare

Fabian Hagman – Presis i Lund AB: Fabian har en systemvetarexamen kombinerat med delar av en ekonomutbildning. Han driver sedan två och ett halvt år tillbaka Presis i Lund AB. Det är ett företag som är verksamma inom systemutveckling och har tio anställda.

Maria Söderström - MODA P AB: Maria har i grunden en utbildning inom kläddesign. Hon har sedan varit anställd på olika företag, bland annat en enskild firma där hon skötte fakturering och liknande uppgifter. Sedan 2006 äger hon en klädesbutik med två anställda som saluför märken från olika delar av världen.

Divina Marega - Marega Optik AB: Divina är utbildad inom medicin i Jugoslavien, men när hon kom till Sverige för tretton år sedan utbildade hon sig till optiker. Efter utbildningen var hon anställd på Wahlströms Optik under flera år. För två år sedan öppnade hon Marega

Optik AB, där det är tre anställda. Det är hennes första egna företag i Sverige, men hon har tidigare drivit företag i Jugoslavien.

Mikael Degrér – Malmö List AB: Mikael är utbildad jurist och driver sedan september 2007 Malmö List AB. Företaget har fyra anställda och är verksamma inom snickeribranschen. Mikael har inte tidigare drivit ett eget företag.

4.2.2 Sammanfattning av intervjuer med företagare

4.2.2.1 Processen att välja revisor

På frågan om varför de valde sin nuvarande revisor svarade två av företagarna att de valde sin revisor efter rekommendation från sin redovisare, det vill säga den person som hjälper till med företagets ekonomi. Fabian valde sin revisor efter namnet på revisionsbolaget, då han anser att Ernst & Young är pålitliga och seriösa samt att det är prestige att få sin ekonomi kontrollerad av ett välkänt bolag. Trots att det kostar mer att anlita detta revisionsbolag, så anser Fabian att det förmodligen är värt det. Även Maria valde ett välkänt bolag, Öhrlings PriceWaterhouseCoopers, då hon var missnöjd med sin första revisor. Hon upplevde dock att de försummade henne och hon saknade den personliga kontakten. Det kostade dessutom mer än vad hon ansåg sig få ut av dem, vilket ledde till att hon än en gång bytte revisor. Idag har hon en revisor från ett mindre revisionsbolag, vilket hon är nöjd med då personkemin stämmer. Det kostar mindre och Maria tycker att hennes förväntningar uppfylls.

Alla företagare i vår undersökning träffar sin revisor i samband med bokslutet och vid inventering. Fabian är den enda som nämner att revisorn även vid andra tillfällen besöker företaget personligen. Han uppskattar den personliga kontakten med sin revisor eftersom han upplever att de är intresserade och tar hand om sina kunder. Maria däremot upplevde, som tidigare nämnt, att revisorn från ett av de stora revisionsbolagen var opersonliga och att de inte följde upp arbetet eller visade någon omtanke för henne som kund.

Vid frågor under året kontakter Mikael sin revisor för att få svar på exempelvis vilket konto som ska användas vid bokföring. Det innebär att det förekommer en direkt kontakt med revisorn någon gång i månaden. De andra tre företagarna tar i första hand kontakt med sin redovisare då frågor uppstår. Denna person kontakter i sin tur revisorn om de själva inte kan svara på frågan. Anledningen till detta är att de tycker att det är för dyrt att ta direkt kontakt

med revisorn för hjälp. Frågor som dyker upp är oftast skatte- och bokslutsfrågor. Divina, Fabian och Maria har därför bara direkt kontakt med sin revisor två till tre gånger per år.

Vid frågan om respondenterna fick någon information från sin revisor vid uppdragets start, var det endast Fabian som fått detta. Han hade även letat information på egen hand om till exempel vilka tjänster revisorn kan erbjuda. Divina svarade att hon hade fått information, men från sin redovisare och inte från sin revisor. De andra två erhöll ingen speciell information och upplevde inte att de behövde någon.

4.2.2.2 Revision

På frågorna om revision och vad företagarna ansåg att revision ska innefatta, var det endast Fabian som gav ett direkt svar när han sa *”utomstående granskning av både ekonomi, löpande bokföring, kvalitetssäkrande av vissa processer”*. De andra besvarade inte frågan direkt utan Divina upplever till exempel att revisionen är en belastning för företaget och att små företag borde slippa det. *”Vuxna människor idag ska klara av att veta vad som är rätt och fel, så de ska inte behöva någon som piskar en i baken”*¹⁴⁵. Mikael sa att han tyckte att revisionen innefattar för mycket för små företag. Han menar att revisionen ser likadan ut för alla företag, men det borde den inte göra, *”mitt företag kan inte jämföras med Volvo”*¹⁴⁶. Mikael tycker dock att revisionen ger en tillförlitlig bild av företaget gentemot banker, skattemyndigheten och andra intressenter. Maria lämnar bara in sina papper till revisorn och är nöjd med att papperna kommer rätt. Hon anser att revisionen inte är till någon nytta, utan är endast någon hon måste utföra, detta höll även Divina med om.

Ingen av företagarna fick någon direkt information från revisorn om vad som skulle ingå i granskningen. De säger alla att de lämnar över ”allt” till revisorn och förutsätter sedan att allt detta granskas. Divina nämner även att hennes revisor kontaktar henne någon dag innan han kommer ut och gör stickprov på inventeringen

Vidare ställde vi frågan vad de hade för uppfattning om vad revisorns roll är. Svaren skiljde sig här lite från varandra. Fabian svarade kort och koncist att *”revisorn är en oberoende granskare som ska ta hand om företagets ekonomi”*. Divina håller bara med till viss del då hon säger att *”revisorns är helt enkelt en kontrollant”*. Hon anser att revisorn ska se till att allt

¹⁴⁵ Marega. Divina, Marega Optik AB

¹⁴⁶ Degrér. Mikael, Malmö List AB

stämmer och att det inte förekommer något fusk, ”*som ett filter av informationen innan det går till skattemyndigheten*”¹⁴⁷. Mikael svarar att revisorn är en utomstående som tittar på allt samt att det är bra att ha revisorn som konsult som han kan fråga så att det inte blir fel från början. Han nämnde även att om revisionsplikten tas bort kommer han att behålla sin revisor, då han anser att revisorns roll är viktig för företaget. Enda nackdelen enligt Mikael är att revision är kostsamt. Maria tyckte att revisorns roll är att kontrollera att hon inte betalar för mycket skatt, det vill säga att hon får tips från revisorn om till exempel skatteavdrag.

På frågan om intressenterna kan förlita sig på revisorns information anser alla att det känns tryggt och trovärdigt när en utomstående har kontrollerat deras uppgifter. Fabian anser att revisorns underskrift ger en tillförlitlighet för intressenterna. Till exempel när hans bank bad om information anser han att underskriften av Ernst & Young gjorde att informationen ökade i trovärdighet. Mikael påpekade att hur trovärdig informationen är beror på revisorn. Han anser att hans egen revisor är tillförlitlig, eftersom det inte är en ”*taxi-revisor*”¹⁴⁸. Med detta menar Mikael att han anser att revisorer som tar sig an taxibolag, restauranger och andra typer av bolag med högre risker inte är lika trovärdiga som andra. Alla fyra företagarna har förtroende för den revisorn de har idag.

4.2.2.3 Förväntningsgapet

När vi frågade om deras förväntningar uppfylls av revisorn svarade alla till en början ja, förutom Divina som inte har några förväntningar på revisorn. Vid vidare diskussion framkom det dock att detta inte stämmer. Fabian ansåg inte att revisorn kontrollerade de interna processerna tillräckligt, vilket han själv tyckte var viktigt. Mikael hade gärna sett att revisorn fick lov att vara mer involverad i bokslutet, ”*inte bara granska och säga vad som är fel utan i så fall rätta till det direkt*”¹⁴⁹. Maria ansåg att hennes första revisor var inkompetent då till exempel kvartalsrapporter blev försenade, revisorn hade även problem med införsel, utlandsmoms och valutor. Hon menar att de inte ska ta sig en ett uppdrag som de inte klarar av. ”*Tid för att leta i böcker och sånt får jag betala för, de ska kunna sånt. Annars hade jag gått till någon annan från början*”¹⁵⁰. Divina har inga förväntningar på revisor utan litar på att han gör sitt jobb, men hon anser sig egentligen inte ha något behov av en revisor

¹⁴⁷ Marega. Divina, Marega Optik AB

¹⁴⁸ Degrér. Mikael, Malmö List AB

¹⁴⁹ Ibid

¹⁵⁰ Söderström. Maria, Moda P AB

Alla upplevde att de inte fick någon speciell information från sina revisorer angående nyheter, lagändringar och liknande. Mikael var intresserad av att få information som är relevant för honom och hans verksamhet. Samtidigt sa han att om han skulle få information om allt, skulle det bli för mycket och leda till att han inte läser något av det. Divina får all information från Skattegruppen och Företagarna, där hon är medlem, även genom olika föreläsningar angående nyheter. Fabian föreslår att revisorerna borde stämma av sina klienters förväntningar via till exempel enkäter varje år. De får då reda på exakt vad företagarna förväntar sig av dem. Det är även viktigt att klienten kommunicerar sina förväntningar, så att revisorn kan leverera detta eller förklara varför de inte kan leverera det. De är alla överens om att de själva har möjlighet att leta information, men att det inte är något de lägger tid på.

Intresset för att lära sig om revisorns arbete förekom endast hos Fabian. Han tycker det är roligt att lära sig något nytt och studera revisorns arbete. Divina säger tvärtom att hon inte är intresserad, utan alla borde göra det som var och en är bra på. De andra två företagarna håller med och anser att det räcker med grundläggande kunskap, resten lämnar de över till revisorn.

Vi ställde en fråga om uppdragsbrevet, tre av företagarna var ej medvetna om vad ett uppdragsbrev är för något. Två av dem tror ändå att de har skrivit under ett sådant, *”när man är där första gången är det väldigt många papper att skriva på, så man vet inte riktigt vad varje sak är eller vad det står”*¹⁵¹. Maria är övertygad om att hon aldrig fått något uppdragsbrev att skriva under, inte från någon av sina tre revisorer. Divina är den enda av företagarna som vet att hon har skrivit under uppdragsbrevet. Hon nämner även att hon noggrant gått igenom detta med sin redovisare, eftersom det är denna som har direkt kontakt med revisorn och inte Divina.

4.2.2.4 Övrigt

Alla fyra företagarna läser sina revisionsberättelser, men av olika anledningar. Maria läser revisionsberättelsen tillsammans med sin revisor, vilket leder till att hon inte har några problem med att förstå innehållet. Divina läser själv igenom sin revisionsberättelse och om det uppstår några frågor kontaktar hon Skattegruppen. Fabian läser igenom revisionsberättelsen mest för att få reda på om den är ren eller oren. Anledningen till att Mikael läser revisionsberättelsen är för att den är kort.

¹⁵¹ Hagman. Fabian, Presis i Lund AB

5. Analys

I analyskapitlet diskuterar vi och analyserar teorin samt empirin och knyter samman dessa. En jämförelse görs mellan revisorernas och de nya företagarnas svar för att eventuellt upptäcka ett förväntningsgap.

5.1 Inledning

Nedan kommer vi att analysera våra svar från revisorerna och de nya företagarna. För att tydliggöra jämförelsen av vårt resultat har vi ställt upp tabeller. Varje avsnitt börjas med en tabell på revisorernas svar och sedan följer företagarnas svar som är uppdelade i två tabeller. Dessa tabeller ger en överblick över likheter och olikheter som vi sedan förklarar djupare i texten under tabellerna i varje avsnitt.

5.2 Acceptera klient och välja revisor

Tabell 1 "Revisorer - Acceptera klienten"

Processen att acceptera klienten	Stefan Hansson, SET	Johnny Persson, BDO
<i>Hur går ni tillväga när ni antar en ny klient?</i>	Använder sig av kundkort. Klienten <i>måste</i> godkännas av kontorschefen. ID-kontroll görs på alla nya klienter.	Diskuterar klientens affärsidé, verksamhet etc. tillsammans med klienten. Klienten behöver <i>inte</i> godkännas av kontorschefen. ID-kontroll görs på alla nya klienter.
<i>Hur går ni tillväga när ni ska fortsätta ert förhållande med en nuvarande klient?</i>	Uppdraget fortsätter fram till en uppsägning av oss eller klienten.	Uppdraget fortsätter fram till en uppsägning av oss eller klienten.

<i>Hur går ni tillväga när det är ett ny företagare som söker revision hos er?</i>	Viktigt då en klient är ny företagare att diskutera uppdraget och revisorns uppgifter. Detta görs i samband med genomgång av uppdragsbrevet. Anser att det är positivt med att löpande besöka och granska <i>nya</i> företagare.	Viktigt då en klient är ny företagare att diskutera uppdraget och revisorns uppgifter. Detta görs i samband med genomgång av uppdragsbrevet. Anser att det är positivt med att löpande besöka och granska <i>alla</i> företagare.

Tabell 2a "Företagare – Välja revisor"

Processen att välja revisor	Fabian Hagman, Presis i Lund AB	Maria Söderström, Moda P AB
<i>På vilket sätt kommer du i kontakt med revisorn i ditt arbete?</i>	Vid bokslut, inventering och frågor. Revisorn besöker även företaget vid andra tillfällen.	Vid bokslut och inventering.
<i>Varför valde du den revisor du har idag?</i>	Valde revisor efter namnet på revisionsbolaget.	Provat sig fram till nuvarande revisor.
<i>Vad fick du för information av revisorn när uppdraget startade?</i>	Fick information från sin revisor vid uppdragets start.	Fick <i>inte</i> information från sin revisor vid uppdragets start.
<i>Hur ofta har du kontakt med din revisor?</i>	Träffar sin revisor vid bokslut och inventering. Kontaktar sin redovisare vid frågor, som i sin tur frågar revisorn.	Träffar sin revisor vid bokslut och inventering. Kontaktar sin redovisare vid frågor, som i sin tur frågar revisorn.

Tabell 2b "Företagare – Välja revisor"

Processen att välja revisor	Divina Marega, Marega optik AB	Mikael Degrér, Malmö List AB
<i>På vilket sätt kommer du i kontakt med revisorn i ditt arbete?</i>	Vid bokslut och inventering.	Vid bokslut, inventering och frågor.
<i>Varför valde du den revisor du har idag?</i>	Valde revisor efter rekommendation.	Valde revisor efter rekommendation.

<i>Vad fick du för information av revisorn när uppdraget startade?</i>	Fick <i>inte</i> information från sin revisor vid uppdragets start.	Fick <i>inte</i> information från sin revisor vid uppdragets start.
<i>Hur ofta har du kontakt med din revisor?</i>	Träffar sin revisor vid bokslut och inventering. Kontaktar sin redovisare vid frågor, som i sin tur frågar revisorn.	Träffar sin revisor vid bokslut och inventering. Kontaktar sin revisor personligen vid frågor.

Revisorerna säger att de noggrant informerar och går igenom sina uppgifter med klienten, vare sig de är en ny företagare eller ej. Det är viktigt att vid första mötet diskutera klientens affärsidé, verksamhet och kontrollera affärsrisken i uppdraget. De nämner även båda två att det är viktigt att de tidigt i planeringsstadiet är medvetna om var de specifika riskerna i branschen kan uppstå. Detta är enligt båda extra viktigt i de fall klienterna är nya företagare och med dessa diskuterar revisorerna sina uppgifter och uppdrag. De säger att de gör ID-kontroll av alla nya klienter, vilket innebär att klienterna legitimerar sig för att revisorn ska kunna veta säkert att de är den personen som de utger sig för att vara. Revisorernas tillvägagångssätt för att acceptera en klient stämmer överens med hur litteraturen beskriver denna process. Litteraturen anger dock att det årligen ska göras kontroller på klienten om uppdraget kan fortsätta¹⁵². Det ska göras en ny bakgrundsundersökning varje år, främst för att revisorn ska se om de fortfarande är oberoende mot klienten och att de kan fortsätta att göra revision på företaget ett år till. Revisorn måste även kontrollera riskerna med uppdraget igen då dessa kan ha ändrats över tiden. Ett nytt uppdragsbrev ska också skrivas varje år för att specificera det kommande årets uppdrag.¹⁵³ En sådan här kontroll gör varken Stefan eller Johnny utan de låter uppdraget fortgå fram till en uppsägning sker.

Företagarna upplever inte att de får den information som revisorerna menar att de ger. Endast Fabian säger sig ha fått tydlig information av sin revisor när uppdraget inleddes. Han hade dessutom letat information på egen hand via Internet om olika revisorer och deras arbete. Divina fick information om revisorn och dess uppgifter, men fick detta via sin redovisare. Maria och Mikael som inte fått någon information ansåg inte heller att de behövde någon.

¹⁵² Hays. Rick, Dassen. Roger, Schilder. Arnold, Wallage. Philip (2005), "Principles of Auditing-An Introduction to International Standards on Auditing"

¹⁵³ Hays. Rick, Dassen. Roger, Schilder. Arnold, Wallage. Philip (2005), "Principles of Auditing-An Introduction to International Standards on Auditing"

Revisorernas och företagarnas uppfattningar angående hur mycket information som ges visar på att det här existerar ett *prestationsgap*. Detta betyder att det är rimligt för företagarna att förvänta sig mer information av revisorerna än var de faktiskt uppfattar sig få.¹⁵⁴

Stefan säger att han är ute och besöker sina klienter löpande och att det är speciellt positivt att göra det när det är nya företagare. Anledningen till detta är att lära känna klienten samt för att tidigt kunna rätta till eventuella fel. Johnny tyckte däremot att det är lika viktigt att besöka alla klienter, eftersom alla är lika viktiga. I vår undersökning framgick det dock att företagarna endast träffade sin revisor i samband med bokslut och inventering. Fabian var det enda undantaget, då hans revisor från Ernst & Young besöker hans företag med jämna mellanrum. Vid frågor kontaktar han inte sin revisor utan går via sin redovisare som vidare tar kontakt med revisorn vid behov. Detta gör även Divina och Maria, då de anser sig ha bättre kontakt med sin redovisare och att det är dyrare att fråga revisorn personligen. Mikael är den enda som har personlig kontakt med sin revisor vid frågor och detta sker någon gång i månaden.

5.3 Nya företagare och revision

Tabell 3 "Revisorer – Nya företagare"

Nya företagare	Stefan Hansson, SET	Johnny Persson, BDO
Anser ni att det är en större risk att anta en ny företagare?	Anser att det <i>inte</i> är en större risk att anta ett nystartat företag.	Anser att det är en större risk att anta ett nystartat företag.
När det gäller nya företagare, upplever ni en större okunskap hos dessa angående revisorns uppgifter?	Medveten från början att förväntningarna och kunskapen från nya företagare är annorlunda. Många företagare har problem att skilja mellan redovisare och revisorer.	Märker fort om företagaren har kunskap eller inte om revisorns uppgifter. Många företagare har problem att skilja mellan redovisare och revisorer.

¹⁵⁴ Boyd. David T, Boyd. Sanithia C, Boyd. William L (2000), "The audit report: A" misunderstanding gap" between users and preparers"

<i>När det gäller nya företagare, upplever ni att ni får lägga ner extra tid på att informera klienten om era uppgifter?</i>	Lägger <i>inte</i> ner extra tid på att informera.	Lägger ner extra tid på att informera.
<i>När en ny företagare tar kontakt med er, är det främst revisionstjänster eller konsulttjänster de ber om?</i>	Det som mest efterfrågas är en kombination av revision- och konsulttjänster.	Det som mest efterfrågas är en kombination av revision- och konsulttjänster.
<i>Tror de nya företagarna att de kan få revisionstjänster och konsulttjänster från samma revisor?</i>	Set har endast revisionsavdelning. Därför rekommenderar han utomstående företag för ”mertjänster”.	BDO har revision-, redovisning- och skatteavdelning inom företaget. Därför rekommenderar han ”mertjänster” inom företaget.

Tabell 4a ”Företagare – Revision”

Revision	Fabian Hagman, Presis i Lund AB	Maria Söderström, Moda P AB
<i>Vad anser du att revisionen ska innefatta?</i>	Vet vad revision innefattar.	Vet inte riktigt vad revision innefattar.
<i>Vad anser du att företag och intressenter får ut av revisionen?</i>	Anser att revision är bra.	Anser att revision inte är till någon nytta, utan något som måste göras.
<i>På vilket sätt får du information om vad som ska ingå i granskningen?</i>	Fick ingen direkt information om granskningen, lämnar endast över alla papper.	Fick ingen direkt information om granskningen, lämnar endast över alla papper.
<i>Vad anser du att revisorns roll är?</i>	Anser att revisorn är en oberoende granskare.	Anser att revisorn är en kontrollant till hennes fördel.
<i>Tycker du att intressenterna kan förlita sig på revisorns information?</i>	Anser att intressenterna kan förlita sig på revisorns information. Har förtroende för sin revisor.	Anser att intressenterna kan förlita sig på revisorns information. Har förtroende för sin revisor.

Tabell 4b "Företagare – Revision"

Revision	Divina Marega, Marega optik AB	Mikael Degrér, Malmö List AB
<i>Vad anser du att revisionen ska innefatta?</i>	Vet inte riktigt vad revision innefattar.	Vet inte riktigt vad revision innefattar.
<i>Vad anser du att företag och intressenter får ut av revisionen?</i>	Anser att revision är en belastning för små företagare.	Anser att revision är bra, men för omfattande för små företag.
<i>På vilket sätt får du information om vad som ska ingå i granskningen?</i>	Fick ingen direkt information om granskningen, lämnar endast över alla papper.	Fick ingen direkt information om granskningen, lämnar endast över alla papper.
<i>Vad anser du att revisorns roll är?</i>	Anser att revisorn är en kontrollant.	Anser att revisorn är en oberoende granskare.
<i>Tycker du att intressenterna kan förlita sig på revisorns information?</i>	Anser att intressenterna kan förlita sig på revisorns information. Har förtroende för sin revisor.	Anser att intressenterna kan förlita sig på revisorns information. Har förtroende för sin revisor.

Stefan anser att det inte är någon större risk att anta en ny företagare, eftersom han vet sedan innan att deras förväntningar är annorlunda och lägger därför ner mer tid med klienten från början så att inga misstag sker. Johnny tycker tvärtom att det innebär större risk att anta en ny företagare, eftersom han inte känner personen eller företaget. Däremot anser han sig märka fort vad företagaren har för kunskap sen innan. Båda revisorerna säger att nya företagare ofta har svårt att veta skillnad mellan sin revisor och sin redovisare. Detta märktes tydligt under intervjun med Maria som kallade sin redovisare för revisor, medan de andra tre var väl medvetna om de olika titlarna.

Enligt FAR ska revisorn göra en revisionsplan för kommande år, vilket visar exakt vad revisorn ska granska samt hur lång tid arbetet beräknas ta. Detta måste samtidigt

dokumenteras eftersom informationen ska användas som underlag till revisionsberättelsen¹⁵⁵, vilket är målet för revisionen. I denna lämnar revisorn uttalanden angående företags årsredovisning, bokföring och förvaltning.¹⁵⁶ Alla företagarna påstår sig läsa revisionsberättelsen, trots detta är det ingen av dem som vet vad granskningen innehåller. De nämner även att de inte fick någon direkt information från revisorn angående granskningen, eftersom de förutsätter helt enkelt att allt de lämnar över granskas. Här kan det tydligt ses tecken på ett *rimlighetsgap*¹⁵⁷, då företagarna förväntar sig att allting granskas. Detta är ingen rimlig förväntning, eftersom det skulle ta allt för lång tid för revisorerna att granska allt. Detta förväntningsgap är direkt relaterat till bristande information. Om företagarna blivit väl informerade och känt till innehållet i revisionsplanen hade de inte haft för höga förväntningar på granskningen.

Revisorn ska "*med professionellt skeptisk inställning planera, granska, bedöma och uttala sig om årsredovisning, bokföring och förvaltning*".¹⁵⁸ Detta kan bland annat ses i ABL och Revisorslagen.¹⁵⁹ Fabian och Mikael tycker att revisorns roll är att de ska vara en utomstående granskare av företagets ekonomi. Båda tycker även att revisionen är bra för företagen. Mikael tycker dock att den är för omfattande för små företag. Både Maria och Divina tycker att revisionen inte är till någon nytta utan istället en belastning för företaget. Detta problem kan rätta till sig om revisionsplikten för små företag försvinner. De kan då välja om de vill ha revisor eller inte och även vilka tjänster de vill att revisorn ska utföra. Mikael påpekar att han i så fall ska behålla sin revisor, då han tycker det ger en tillförlitlig bild gentemot intressenterna. Det finns fler skäl för småföretagare att behålla sin revisor även om revisionsplikten försvinner. Utöver krav från intressenterna kan de behöva hjälp med rådgivning för att själva kunna koncentrera sig på sin kärnverksamhet.¹⁶⁰ Maria tycker att revisorns roll är att kontrollera så hon inte betalar för mycket skatt och Divina tycker att revisorn bara är en renodlad kontrollant, ingen av dem kommer att behålla sin revisor om revisionsplikten avskaffas. Regeringen har startat en utredning angående eventuellt avskaffande av revisionsplikten för småföretag, vilket kommer att omfatta cirka 96 procent av

¹⁵⁵ FAR (2004) "*FARs revisionsbok 2004*"

¹⁵⁶ FAR (2006), "*Revision – en praktisk beskrivning*"

¹⁵⁷ Boyd, David T, Boyd, Sanithia C, Boyd, William L (2000), "*The audit report: A "misunderstanding gap" between users and preparers*"

¹⁵⁸ FAR (2006), "*Revision – en praktisk beskrivning*"

¹⁵⁹ Moberg, Krister (2006), "*Bolagsrevision*"

¹⁶⁰ Vikström, Linda, Wahlin, Erik (2008), "*Hej då, revisionsplikt!*"

Sveriges aktiebolag.¹⁶¹ Detta förväntas börja gälla från 1 juli 2010.¹⁶² Samtidigt pågår det för nuvarande en förändring i Revisorsdirektivet, det så kallade åttonde direktivet¹⁶³ som är krav från medlemsländerna inom EU¹⁶⁴. Detta gäller en harmonisering av regleringen om revisorns oberoende och internationaliseringen av revisionsbranschen och tillsynen över denna. Detta kommer leda till utbyggda och skärpta regler inom revision,¹⁶⁵ vilket kommer leda till ännu mer omfattande revision för småföretag om revisionsplikten inte avskaffas.

Revisorerna säger att de upplever att företagarna inte vet exakt var gränsen går för vad en revisor får göra och inte göra. De tycker att företagarna ofta efterfrågar en kombination av revision- och konsulttjänster. Revisorn måste i dessa fall använda sig av analysmodellen för att pröva och dokumentera om det finns några omständigheter som kan rubba hans förtroende angående hans förmåga eller vilja att utföra uppdraget med opartiskhet, självständighet och objektivitet¹⁶⁶. Stefan säger att han kan fungera som ett bollplank till företagarna, men det är viktigt att med hjälp av analysmodellen pröva att revisorns oberoende inte överskrids. Den omständighet som är viktigast att kontrollera i detta fall är självgranskningshotet, vilket innebär att revisorn aldrig får granska sitt eget arbete. Detta kan till exempel förekomma om revisorn ger råd i en viss fråga som han sedan själv kommer att granska i revisionen.¹⁶⁷ Det är även viktigt att kontrollera de andra hoten ordentligt. Vid tjänster som SET inte själva utför, då de är en renodlad revisionsbyrå, hänvisar Stefan sina klienter till utomstående företag. På BDO, där Johnny arbetar, har de olika avdelningar inom företaget och behöver därmed inte hänvisa till andra företag.

Alla fyra nya företagare anser att intressenterna kan förlita sig på informationen från deras revisorer, eftersom de har förtroende för dem. Mikael anser att vissa revisorer är mer tillförlitliga än andra. Han nämner till exempel att "taxirevisorer" inte är lika tillförlitliga. Det är viktigt att även företagets intressenter har förtroende för revisorn, något som alla fyra tror att deras intressenter har.

¹⁶¹ SOU 2008:32, "Avskaffande av revisionsplikten för små företag"

¹⁶² Vikström. Linda, Wahlin. Erik, (2008), "Hej då, revisionsplikt!"

¹⁶³ FAR SRS yrkesetiska regler, 2006

¹⁶⁴ FAR (2006), "Revision – en praktisk beskrivning"

¹⁶⁵ Diamant. Adam, Holm. Anders, Strömberg. Peter (2006), "Revisorsnämnden och åttonde direktivet"

¹⁶⁶ FAR (2008), "Samlingsvolymen Del 2, 2008"

¹⁶⁷ Revisorslagen (1999:1079) § 21

5.4 Förväntningsgapet

Tabell 5 "Revisorer – Förväntningsgapet"

Förväntningsgapet	Stefan Hansson, SET	Johnny Persson, BDO
<i>Upplever ni att det är ett gap mellan klientens förväntningar och era uppgifter?</i>	Anser att det existerar ett förväntningsgap.	Anser att det existerar ett förväntningsgap.
<i>Upplever ni att detta är ett problem i ert arbete?</i>	Upplever <i>inte</i> detta som ett problem i sitt arbete.	Upplever <i>inte</i> detta som ett problem i sitt arbete.
<i>Upplever ni att det är större förväntningar från nya företagare än från dem som varit med en längre tid?</i>	Tydliga från början med att förklara revisorns uppgifter.	Tydliga från början med att förklara revisorns uppgifter.
<i>Vidtar ni medvetet några extra åtgärder då ni ska anta en ny klient som är ny företagare?</i>	Lägger <i>inte</i> ner extra tid på att förklara för nya företagare.	Lägger ner extra tid på att förklara för nya företagare.
<i>Vad vidtar ni för åtgärder för att minska eventuella skillnaderna mellan era uppgifter och företagets förväntningar?</i>	Påminner löpande om saker som ska göras under året. Skickar ut information och bjuder in till företagskvällar. Sitter <i>inte</i> ner tillsammans med klienten och förklarar sina uppgifter.	Påminner löpande om saker som ska göras under året. Skickar ut information och bjuder in till företagskvällar. Sitter ner tillsammans med klienten och förklarar sina uppgifter.
<i>Vilket syfte och funktion anser ni att uppdragsbrevet har?</i>	Syftet med uppdragsbrevet är att klargöra gränserna.	Syftet med uppdragsbrevet är att klargöra gränserna.
<i>Anser ni att uppdragsbrevet fyller sin funktion?</i>	Tycker <i>inte</i> uppdragsbrevet fyller sin funktion, används endast vid problem.	Tycker att uppdragsbrevet fyller sin funktion, men endast i kombination med muntlig upplysning.
<i>Anser ni att utformningen av uppdragsbrevet har större betydelse för en ny företagare?</i>	Tror <i>inte</i> att företagarna läser igenom uppdragsbrevet.	Tror <i>inte</i> att företagarna läser igenom uppdragsbrevet.

Tabell 6a "Företagare – Förväntningsgapet"

Förväntningsgapet	Fabian Hagman, Presis i Lund AB	Maria Söderström, Moda P AB
<i>Upplever du att det är någon skillnad mellan dina förväntningar och vad revisorn faktiskt gör?</i>	Förväntningarna på revisorn uppfyllda. Anser att revisorn <i>inte</i> kontrollerade den interna processen.	Förväntningarna på revisorn uppfyllda. Anser att en revisor <i>inte</i> ska ta sig an ett uppdrag de inte klarar av och ska bry sig om sin klient.
<i>Vad tycker ni revisorn kan göra för att minska denna eventuella skillnad?</i>	Får ingen information från sin revisor. Föreslår att revisorerna borde stämna av klienters förväntningar.	Får ingen information från sin revisor. Ingen kommentar.
<i>Tycker du att du kan göra något för att minska denna eventuella skillnad?</i>	Medveten om att han själv kan leta information om revision.	Medveten om att hon själv kan leta information om revision.
<i>Har du intresse av att förstå revisorns arbete eller lämnar du bara över ansvaret till dem?</i>	Är intresserad av att lära sig om revisorns uppgifter.	Är <i>inte</i> intresserad av att lära sig om revisorns uppgifter.
<i>Hur insatt är du i uppdragsbrevet?</i>	Vet <i>inte</i> vad ett uppdragsbrev är. Tror sig ha skrivit på uppdragsbrevet.	Vet <i>inte</i> vad ett uppdragsbrev är. Påstår sig <i>inte</i> skrivit på ett uppdragsbrev.

Tabell 6b "Företagare – Förväntningsgapet"

Förväntningsgapet	Divina Marega, Marega optik AB	Mikael Degrér, Malmö List AB
<i>Upplever du att det är någon skillnad mellan dina förväntningar och vad revisorn faktiskt gör?</i>	Förväntningarna på revisorn uppfyllda. Har inga förväntningar på revisorn.	Förväntningarna på revisorn uppfyllda. Anser att revisorn borde få lov att vara mer involverad i bokslutet.
<i>Vad tycker ni revisorn kan göra för att minska denna eventuella skillnad?</i>	Får ingen information från sin revisor. Får relevant information från bl.a. sin redovisare	Får ingen information från sin revisor. Vill ha information som är relevant för honom.
<i>Tycker du att du kan göra något för att minska denna eventuella skillnad?</i>	Medveten om att hon själv kan leta information om revision.	Medveten om att han själv kan leta information om revision.
<i>Har du intresse av att förstå revisorns arbete eller lämnar du bara över ansvaret till dem?</i>	Är <i>inte</i> intresserad av att lära sig om revisorns uppgifter.	Är <i>inte</i> intresserad av att lära sig om revisorns uppgifter.
<i>Hur insatt är du i uppdragsbrevet?</i>	Vet vad ett uppdragsbrev är. <i>Har</i> skrivit på uppdragsbrevet efter genomgång med sin redovisare.	Vet <i>inte</i> vad ett uppdragsbrev är. <i>Tror</i> sig ha skrivit på uppdragsbrevet.

Revisorerna anser att det existerar ett förväntningsgap, men upplever det inte som ett problem i arbetet, eftersom de är medvetna om problemet. De vet att det förekommer olika slags förväntningar från olika klienter, beroende på till exempel storleken på företaget. För att undvika att det ska uppstå ett gap, säger revisorerna att de från början av uppdraget är tydliga och förklarar revisorns uppgifter för klienten. När det gäller nya företagare lägger Johnny ner extra tid på att förklara revisorns uppgifter, ansvar och begränsningar för att vara säker på att klienten förstår vad som gäller. Stefan menar att han inte behöver gå igenom revisionen extra noga med nya företagare, då de egentligen behöver mest hjälp med bokföringen. Företagarna upplever spontant att deras förväntningar på revisorn är uppfyllda. Dock påpekar de att det

finns saker som kan förbättras inom revisionen. Vi kan därför även här se att det existerar olika förväntningsgap. Fabian tycker att revisorn borde kontrollera den interna processen bättre, vilket är ett grundläggande steg i revisionsprocessen. Litteraturen säger att inget internt kontrollsystem är hundra procentigt säkert, därför är det väsentligt att revisorn utför en internkontrollgranskning för att bekräfta att det interna systemet fungerar som det ska i företaget¹⁶⁸. Detta betyder att vi kan se ett *bristfälligt utförande*¹⁶⁹, det vill säga att Fabian inte uppfattar att revisorn utför en internkontrollgranskning i nivån med hans förväntningar. Han tycker att revisorerna borde göra mer inom detta område än vad de faktiskt gör. Maria tycker också att revisionsprocessen inte alltid utförs som den borde och syftar då på att hennes första revisor tog sig an ett uppdrag som han enligt Maria inte klarade av. Om revisorn hade gjort en ordentlig bakgrundskontroll hade detta troligtvis aldrig hänt, eftersom han i så fall hade upptäckt att uppdraget inte ligger inom hans kompetensområde. Om revisorn tar sig an ett uppdrag som han inte är kapabel till att utföra, läggs skulden på revisorn om det uppstår något fel eller leder till en bristande revision. Detta på grund av att han har tagit sig an ett uppdrag där han inte haft de rätta kunskaperna och erfarenheter inom ett visst område.¹⁷⁰ Ett sådant problem förstör även förtroendet mellan parterna. Detta kan leda till ett försämrat rykte för revisionsbolaget.¹⁷¹ Maria var inte heller nöjd med sin andra revisor då hon inte kände att de hade en personlig kontakt och att de inte brydde sig om henne som kund.

Mikael anser att revisorerna uppfyller hans förväntningar i den mån de får lov enligt gällande lagar och standarder. Han vill däremot att revisorerna ska vara mer involverade i bokslutet, men är medveten om att de inte får det. Även här kan vi se ett förväntningsgap, *bristfälliga standarder*¹⁷², då revisorns uppgifter regleras av lagar som säger att de inte får involveras i bokslutsarbetet. Dock skulle ett litet företag rimligen kunna förvänta sig att få hjälp med detta av sin revisor om det inte varit olagligt. Mikael hoppas på att detta ska ändras om revisionsplikten avskaffas, eftersom revisionen då blir efterfrågestyrd.

Båda revisorerna säger att de informerar sina klienter om nyheter och påminner dem om sådant som ska göras under året. De säger även att de har företagskvällar på kontoren där

¹⁶⁸ FAR (2004), "FARs revisionsbok 2004"

¹⁶⁹ Boyd. David T, Boyd. Sanithia C, Boyd. William L (2000), "The audit report: A" *misunderstanding gap*" *between users and preparers*"

¹⁷⁰ Liggio. Carl, D (1974), "The expectation gap: the accountant's legal Waterloo?"

¹⁷¹ Clarke. Julian (2007), "Trust, Reputation, Integrity and Professionalism reflection on business relationships"

¹⁷² Boyd. David T, Boyd. Sanithia C, Boyd. William L (2000), "The audit report: A" *misunderstanding gap*" *between users and preparers*"

ramverk och nyheter diskuteras. Efter intervjuerna med företagen har de visat sig att ingen av dem får information från sina revisorer. De är inte heller någon som har blivit inbjuden till företagskvällar hos sin revisor. Dock säger Divina att hon har varit på konferenser med Skattegruppen och Företagarna, det är även från dessa hon får löpande information. Mikael säger att han skulle vilja ha information om nyheter med mera, men bara sådan information som är relevant för honom och hans verksamhet. Något som Fabian nämnde var att revisorerna årligen borde stämma av klienternas förväntningar genom till exempel enkäter. Det skulle innebära att revisorerna har möjlighet att anpassa uppdraget och informera om vad som ingår i god revisionssed för att undvika missförstånd och oklarheter. Detta kan vara en metod för revisorerna att minska det eventuella gapet mellan dem och klienterna. Fabian nämner även att han är medveten om att han kan själv leta information om revisorn, men känner inte att han har tid till det trots att han faktiskt är intresserad. De övriga tre företagen håller med om att de själva kunde leta information, men har varken tid eller intresse för detta.

Revisorerna tycker att syftet med uppdragsbrevet är att klargöra gränserna för revisorns uppgifter, ansvar och begränsningar. Uppdragsbrevet är en överenskommelse mellan revisorn och klienten där det bekräftas att revisorn antar uppdraget och vilka uppgifter som ska utföras. Brevet är en dokumentation och bekräftelse på att revisorn accepterar uppdraget, målet och omfånget av revisionen, revisorns ansvar mot klienten samt formen av rapporten.¹⁷³ Johnny anser att det fyller sin funktion endast i kombination med muntlig information. Anledning till detta är att han tror att företagen inte läser uppdragsbrevet om han inte går igenom det med dem, han tror att det bara ses som ett papper i mängden som ska skrivas på. Stefan håller med och tror inte heller att företagen läser brevet och tycker därför inte att det fyller sin funktion. Han säger att enda gången han använder uppdragsbrevet är när det väl uppstår ett problem och använder det då som ett ramavtal. Båda revisorerna påpekade att det är extra viktigt att gå igenom uppdragsbrevet noggrant med nya företagare för att försäkra sig om att de förstått innehållet. Trots detta visste inte tre av företagen vad ett uppdragsbrev är för något eller vad det innehåller. När vi berättade vad det innebar trodde ändå Fabian och Mikael att de hade skrivit på det. Maria däremot var helt övertygad om att hon aldrig hade skrivit under ett uppdragsbrev från någon av sina revisorer. Den enda som visste vad ett uppdragsbrev är var Divina och hon var säker på att hon har skrivit under det. Anledningen till detta är att hennes redovisare har gått igenom uppdragsbrevet med henne, inte revisorn. Här kan vi se ett gap

¹⁷³ Hays. Rick, Dassen. Roger, Schilder. Arnold, Wallage. Philip (2005), "Principles of Auditing-An Introduction to International Standards on Auditing"

mellan vad revisorerna påstår sig göra och vad klienterna uppfattar att de gör, det vill säga ett *prestationsgap*¹⁷⁴.

5.5 Övrigt

Tabell 7 "Revisorer – Övrigt"

Övrigt	Stefan Hansson, SET	Johnny Persson, BDO
<i>Tycker ni att språket i revisionsberättelsen är otydligt?</i>	Kan förstå att företagare kan uppfatta revisionsberättelsen som otydlig.	Går igenom revisionsberättelsen och tycker därför inte att det ska vara något problem att förstå den.

Tabell 8a "Företagare – Övrigt"

Övrigt	Fabian Hagman, Presis i Lund AB	Maria Söderström, Moda P AB
<i>Läser du revisionsberättelsen?</i>	Läser revisionsberättelsen för att ta reda på om den är ren eller oren.	Läser revisionsberättelsen tillsammans med sin revisor.

Tabell 8b "Företagare – Övrigt"

Övrigt	Divina Marega, Marega optik AB	Mikael Degrér, Malmö List AB
<i>Läser du revisionsberättelsen?</i>	Läser revisionsberättelsen och kontaktar sin redovisare vid frågor.	Läser revisionsberättelsen för att den är kort.

Revisionsberättelsen är revisorns viktigaste och den enda offentliga årliga rapport och därmed målet för hela revisionen. För att uppfylla en god revisions sed så ska revisorn lämna en revisionsberättelse till bolagsstämman varje år. Han ska i denna uttrycka sina åsikter om årsredovisningen ger en rättvisande bild av företaget samt om det finns några anmärkningar att anmäla.¹⁷⁵ Genom att revisorn gör detta uttalandet om företagens årsredovisning, räkenskaper och förvaltning bidrar han till att skapa ett förtroende mellan företaget och dess

¹⁷⁴ Boyd, David T, Boyd, Sanithia C, Boyd, William L (2000), "The audit report: A misunderstanding gap" between users and preparers"

¹⁷⁵ Aktiebolagslagen (2005:551) kapitel 9

intressenter.¹⁷⁶ Språket i revisionsberättelsen kan leda till missuppfattningar och revisorerna bör därför vara medvetna om att de signaler de tror att de sänder till läsarna inte alltid är samma signaler som läsarna uppfattar.¹⁷⁷ Stefan kan förstå att företagare kan uppfatta revisionsberättelsen som otydlig och den kan vara svår att förstå. Han nämner även att det är bra att den är standardiserad, eftersom det blir lättare vid jämförelse. Framför allt då syftet med revisionsberättelsen är att skapa ett förtroende mellan företagen och intressenterna. Johnny håller inte med om att den är otydlig, eftersom han noggrant går igenom rapporten med sina klienter. Inga av företagen upplever att revisionsberättelsen är otydlig, men det kan bero på att de inte läser den så noga och inte heller har intresse av innehållet. Fabian läser igenom den, men letar bara efter om den är ren eller oren. Om det hade varit risk att den varit oren hade revisorn kontaktat honom tidigare för att kunna åtgärda de brister som i så fall upptäckts, något som Fabian bevisligen inte känner till. Maria läser rapporten tillsammans med sin revisor och får då svar direkt om det är något hon inte förstår, precis som Johnny sa att han gör. Mikael var den företagare som brydde sig minst om revisionsberättelsen, medan Divina var den som läste igenom rapporten mest noggrant. Om det uppstod några oklarheter kontaktade hon i första hand sin redovisare. Här kan vi se en antydning till ett förväntningsgap, eftersom en av de två revisorerna påstår sig gå igenom revisionsberättelsen ordentligt med sin klient. Samtidigt är det bara en av de fyra företagen som faktiskt hade en genomgång tillsammans med sin revisor. Mer specifikt kan vi kalla detta ett *prestationsgap*¹⁷⁸, då revisorerna här inte presterar det som klienterna faktiskt kan förvänta sig när det gäller genomgång av revisionsberättelsen.

¹⁷⁶ Hays. Rick, Dassen. Roger, Schilder. Arnold, Wallage. Philip (2005), "*Principles of Auditing-An Introduction to International Standards on Auditing*"

¹⁷⁷ Almer. Elisabeth Dreike, Brody. Richard G (2002), "*An empirical investigation of context-dependent communications between auditors and bankers*"

¹⁷⁸ Boyd. David T, Boyd. Sanithia C, Boyd. William L (2000), "*The audit report: A "misunderstanding gap" between users and preparers*"

6. Avslutande diskussion

I examensarbetets avslutande kapitel redovisar vi de slutsatser vi kommit fram till under arbetets gång. Därefter framför vi våra egna reflektioner och även förslag till fortsatt forskning.

6.1 Slutdiskussion

Under arbetets gång har det tydligt framkommit olika tecken på att flera sorters förväntningsgap existerar. De gap vi stött på är rimlighetsgapet, prestationsgapet, bristfälligt utförande och bristfälliga standarder¹⁷⁹. Ett rimlighetsgap har upptäckts framförallt gällande granskningen. De nya företagarna i vår undersökning lämnar över alla papper till sina revisorer och förutsätter att allt ska granskas. Detta är inte en rimlig förväntning, eftersom det skulle ta alldeles för lång tid för revisorerna att granska allt. Detta visar på en skillnad mellan vad företagarna förväntar sig av revisorerna och vad revisorerna rimligen kan förväntas uppnå.

Det förväntningsgap vi upplever förekomma mest i vår undersökning är prestationsgapet. Det förekommer bland annat då båda revisorerna säger att de går igenom uppdragsbrevet tillsammans med sina klienter. Av de fyra företagarna är det ingen som har haft en genomgång med sin revisor av uppdragsbrevet. Samma problem förekommer när det gäller revisionsberättelsen. En av de två revisorerna vi intervjuat säger att han går igenom den med sina klienter, men av fyra företagare är det endast en som läser revisionsberättelsen tillsammans med sin revisor. Företagarna erhåller inte heller den information som revisorerna påstår sig lämna angående revisorns uppgifter, ansvar och begränsningar. Detta gäller även information om nyheter och lagändringar. Eftersom revisorerna menar att de lämnar ut informationen är det rimligt för företagarna att förvänta sig att de verkligen får den. Revisorerna påstår också att de besöker sina klienters företag, eftersom de anser detta vara

¹⁷⁹ Boyd, David T, Boyd, Sanithia C, Boyd, William L (2000), "The audit report: A" misunderstanding gap" between users and preparers"

viktigt. Dock säger endast en av företagen att han får besök av sin revisor vid fler tillfällen än i samband med bokslut och inventering. Alla dessa problem är därmed tecken på ett gap mellan vad revisorn påstår sig göra och vad klienten uppfattar att de gör.

Prestationsgapet kan i sin tur delas upp i två kategorier¹⁸⁰. Den första är bristfälligt utförande, vilket Fabian upplever. Han anser att revisorerna inte utför internkontrollgranskningen i nivå med hans förväntningar, utan tycker att hans revisor borde göra mer än vad han gör idag. Den andra är bristfälliga standarder som Mikael upplever. Han anser att revisorn borde få lov att vara mer involverad i bokslutsarbetet. Han menar att ett litet företag rimligen borde kunna förvänta sig att få hjälp med detta, men vet dock att det i nuläget är olagligt.

Vi kan därmed se att vår undersökning bekräftar att det existerar olika förväntningsgap mellan nya företagare och revisorer och att dessa till stor del handlar om bristande information. När det gäller revisorerna så misslyckas de med att förmedla tillräcklig information till klienterna. Detta problem kan även bero på att företagen inte tar till sig den information de faktiskt erhåller, i många fall på grund av bristande intresse. Det kan också vara så att företagen får så mycket information på en gång i början av uppdraget, att de till slut inte längre tar till sig informationen. I revisionsarbetet kan vissa saker bli så självklara för revisorerna att de inte längre tänker på att vara tydliga mot klienterna. Detta är samtidigt förståeligt då det är vanligt även i andra yrkesgrupper att det används ett branschspråk som sällan är förståeligt för utomstående, därför måste revisorerna tänka på att vara tydliga och förklara på ett lättförståeligt sätt. Samtidigt kan vi fråga oss om det verkligen är rimligt att förvänta sig att revisorerna ska informera om precis allt, eller om det är företagen själva som borde ta reda på viss information. Dock kan inte företagen veta exakt vad de ska fråga eller söka efter förrän ett problem redan har uppstått, medan revisorerna genom erfarenhet vet var det normalt uppstår flest problem. Detta gör att vi anser att informationsspridningen bör ligga på revisorernas ansvar.

Åtgärder för att förminska dessa förväntningsgap kan vara att revisorerna verkligen informerar på det sätt de påstår sig göra. En åtgärd som revisorerna anser att de utför är att de bjuder sina klienter på företagskvällar för information. Detta är ett bra sätt att upplysa

¹⁸⁰ Boyd, David T, Boyd, Sanithia C, Boyd, William L (2000), "The audit report: A" misunderstanding gap" between users and preparers"

klienterna om revisionens uppgifter, ansvar och begränsningar. Dock är det ingen av de intervjuade företagen som deltagit i en sådan företagskväll. Viktigt för revisorerna är att de måste tänka på att de ska tydliggöra informationen så att inga missförstånd och oklarheter uppstår mellan dem och klienterna. Ett förslag som kom fram i undersökningen var att revisorerna skulle stämma av klientens förväntningar med hjälp av till exempel en enkät. På detta sätt skulle revisorerna veta exakt vad varje klient förväntade sig av dem under året. Vi tycker att detta är en bra idé, men samtidigt skulle det ta mer tid för revisorerna och därmed skulle revisionskostnaderna öka vilket kan vara till nackdel för företagen.

Avskaffandet av revisionsplikten kan även bli en del av lösningen på vissa förväntningsgap. På grund av valfriheten kommer småföretag själva få bestämma om de vill använda sig av revision eller inte. Även de som väljer att behålla sin revisor kan till större del styra de tjänster revisorn ska utföra åt dem och därmed bör det inte uppstå några förväntningsgap. Revisorns huvudsakliga uppgifter är inte heller att upptäcka misstag eller fusk, utan att ge en rättvisande bild av företaget¹⁸¹. De företag som behöver råd och hjälp med ekonomihanteringen kan efterfråga detta efter behov från antingen ett revisionsbolag eller någon annan kvalificerad rådgivare. En hel revision ser vi som en onödig kostnad för många småföretag, framför allt där utomstående intressenter inte frågar efter informationen. Då revision är dyrt för företagen resulterar detta i att priser till konsumenterna blir högre för att täcka omkostnaderna. Detta leder till en försämrad konkurrenskraft gentemot andra EU länder där revisionsplikten redan är avskaffad, eftersom det råder en öppen marknad över gränserna. På grund av ovanstående argument anser vi att revisionsplikten bör avskaffas även för svenska småföretagare och därmed kan också flera förväntningsgap försvinna.

Vår uppfattning är att om revisorerna går igenom uppdragsbrevet med nya företagare och informerar på det sätt de påstår sig göra och om revisionsplikten för småföretag avskaffas, kan en stor del av dessa förväntningsgap elimineras. Detta förutsätter också att företagen lyssnar och tar till sig den information de får av revisorerna. Trots att det visats tecken på att det existerar ett gap mellan revisorernas faktiska uppgifter och vad nya företagare har för förväntningar på revisorn, verkar varken revisorerna eller företagen se detta som ett stort problem. Vi anser därför att det är viktigt att båda parterna är medvetna om att det finns ett förväntningsgap. Samtidigt tror vi inte att det behövs några större ingripanden för att åtgärda

¹⁸¹ Johansson. Sven-Erik, Häckner. Einar, Wallerstedt. Eva (2005), "Uppdrag revision"

detta, men då förutsätter vi att revisionsplikten kommer att avskaffas och att information sprids på ett bättre och tydligare sätt.

6.2 Egna reflektioner

Vi är medvetna om att undersökningen inte har tillräckligt många respondenter för att kunna ge en fullständig representativ bild av populationen. En sådan undersökning låg inte inom vår tidsram för examensarbetet, eftersom det hade varit för kostsamt och tidskrävande. Vi anser ändå att vår undersökning ger en bild av om det existerar ett förväntningsgap mellan revisorer och nya företagare.

Ingen av de företagarna vi har intervjuat använder sig av SET Revision eller BDO som sin revisor. Detta leder till att svaren inte är perfekt jämförbara, eftersom vi inte kan utesluta att de företag som använder sig av något av ovanstående revisionsbolag kanske hade svarat annorlunda på vissa av frågorna än de företagare vi har intervjuat.

6.3 Förslag till fortsatt forskning

Efter denna undersökning hade det vidare varit intressant att undersöka om det existerar förväntningsgap mellan revisorer och företag som varit verksamma under en längre tid. Om det i så fall förekommer hade det kunnat göras en jämförelse mellan dessa eventuella gap och de gap vi upptäckt mellan revisorer och nya företagare. Det hade varit intressant att se om det är någon skillnad på dessa förväntningsgap.

Längre fram, om revisionsplikten avskaffas, hade det varit intressant att undersöka om det verkligen blir någon skillnad jämfört med hur det ser ut idag och hur förväntningsgapet då kommer att se ut.

Det hade även kunnat göras en undersökning som jämför förväntningsgapet i Sverige med andra länder, till exempel Danmark som ligger nära och som redan har avskaffat revisionsplikten för småföretag.

7. Referenser

Litteratur

- Bryman. Alan, Bell. Emma (2005), *"Företagsekonomiska forskningsmetoder"*, Liber AB
- Cassel. Filip (1996), *"Den reviderade revisors rollen-En ören berättelse"*, Scandbook AB
- Diamant. Adam (2004), *"Revisorns oberoende"*, Iustus Förlag AB
- Halvorsen. Knut (1992), *"Samhällsvetenskaplig metod"*, Studentlitteratur
- Hays. Rick, Dassen. Roger, Schilder. Arnold, Wallage. Philip (2005) *"Principles of Auditing- An Introduction to International Standards on Auditing"*, Pearson education, 2nd ed
- Holme. Idar Magne, Solvang. Bernt Krohn (1997), *"Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder"*, Studentlitteratur, Andra upplagan
- Jacobsen. Dag Ingvar (2002), *Vad, hur och varför?"*, Studentlitteratur Lund
- Johansson. Sven-Erik, Häckner. Einar, Wallerstedt. Eva, red. (2005), *"Uppdrag revision"*, SNS Förlag
- Lundahl. Ulf, Skärvad. Per-Hugo (2003), *"Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer"*, Studentlitteratur Lund
- Moberg. Krister (2006), *"Bolagsrevisorn"*, Nordstedts juridik AB, tredje upplagan
- Westmark. Christer (2005), *"Bokföringslagen, Revisionslagen och Revisorslagen"*, Nordstedts juridik, andra upplagan

Författningar, Förarbeten och Regleringar

- "FARs Revisionsbok 2004"* (2003), FAR förlag AB
- "FARs Samlingsvolym 2007, Del 1"* (2007), FAR Förlag
- "FARs Samlingsvolym 2008, Del 1"* (2008), FAR Förlag
- "FARs Samlingsvolym 2008, Del 2"* (2008), FAR Förlag
- "RS Revisionsstandard i Sverige 2002"* (2002), FAR Förlag

"Revision- En praktisk beskrivning" (2006), FAR förlag

"Sveriges Rikes Lag" (2008), Nordsteds Juridik AB

"Vad är revision?" (2001), FAR förlag, femte upplagan

Artiklar

Almer. Elisabeth Dreike, Brody. Richard G (2002), "*An empirical investigation of context-dependent communications between auditors and bankers*", *Managerial Auditing Journal*, vol. 17, iss. 8, pp. 478-486

Boyd. David T, Boyd. Sanithia C, Boyd. William L (2000), "*The audit report: A 'misunderstanding gap' between users and preparers*", *National Public Accountant*, vol. 45, iss. 10, pp. 56-60

Clarke. Julian (2007), "*Trust, Reputation, Integrity and Professionalism reflection on business relationships*", *Accountancy Ireland*, vol. 39, iss. 1, pp.54-58

Diamant. Adam, Holm. Anders, Strömberg. Peter (2006), "*Revisorsnämnden och åttonde direktivet*", *Balans* nr 1, sid 22-25

Ehlin. Åsa (2008), "*En efterfrågestyrd revision minskar förväntningsgapet*", *Balans*, nr. 2 sid 29

Epstein. Marc J, Geiger. Marshall A (1994), "*Inverstor views of audit assurance: Evidence of the expectation gap*", *Journal of Accountancy*, vol. 17, iss. 1, pp. 60-65

Halling. Pernilla (2008), "*Revisornas roll inte så enkel att förklara*", *Balans*, nr. 2, sid 34-35

Larsson. Lars-Gunnar (2005), "*Det nya åttonde bolagsdirektivet: några noteringar*", *Balans*, nr. 12, sid 16-17

Liggio. Carl, D (1974), "*The expectation gap: the accountant's legal Waterloo?*", *Journal of Contemporary Business*, Summer 1974, pp. 27-44

Lochner. Philip R (1993), "*Accountants' Legal Liability: A Crisis that Must be Addressed*", *Accounting Horizons*, vol. 7, iss. 2, pp. 92-97

McEnroe. John E, Martens. Stanley C (2001), "*Auditors' and Investors' Perceptions of the 'Expectation Gap'*", *Accounting Horizons*, vol. 15, iss. 4, pp. 345-358

Schelluch. Peter, Gay. Grant (2006), "*Assurance provided by auditors' reports on prospective financial information: implications for the expectation gap*", *Accounting and Finance*, vol. 46, iss. 4, pp. 653-676

Shaik. Junaid M, Talha. Mohammad (2003), "*Credibility and expectation gap in reporting on uncertainties*", *Managerial Auditing Journal*, vol. 18, iss. 6, pp. 517-529

Tiedje. Jürgen (2008), ”Vi avvaktar med beslut om ISA”, Balans, nr.10, sid 31-34

Wennerberg. Inge (2004), ”Dags att avskaffa revisionsplikten för små företag?”, Balans, nr. 2, sid 15-27

Åkesson. Peter (2006), ”EG:s åttonde bolagsdirektiv viktig fråga för FAR-grupp”, Balans, nr 6-7, sid 24-25

Internet

Allabolag, Malmö List AB
<http://www.allabolag.se/5567362974>

Allabolag, Marega Optik AB
<http://www.allabolag.se/5567362974>

Allabolag, Moda P AB
<http://www.allabolag.se/5566958319>

Allabolag, Presis i Lund AB
<http://www.allabolag.se/5567068084>

Burén. Carl-Gustaf (2008), ”Mindre aktiebolag slipper revisionsplikt”, Svenskt Näringsliv, publicerad 2008-04-03, tillgänglig
http://www.svensktnaringsliv.se/fragor/visa_skatterna/article48219.ece, 2008-11-20

FAR SRS, tillgänglig
http://www.farsrs.se/portal/page?_pageid=33,38258&_dad=portal&_schema=PORTAL, 2008-11-20

FAR SRS, ”Analysmodellen (SRS)”, tillgänglig
http://www.farsrs.se/portal/page?_pageid=33,38330&_dad=portal&_schema=PORTAL, 2008-11-19

FAR SRS, ”God Revisionsred”, tillgänglig
http://www.farsrs.se/portal/page?_pageid=33,38330&_dad=portal&_schema=PORTAL, 2008-11-18

FAR SRS, ”God Revisorssed”, tillgänglig
http://www.farsrs.se/portal/page?_pageid=33,38328&_dad=portal&_schema=PORTAL, 2008-11-18

FAR SRS, ”FAR SRS Yrkesetiska regler”, tillgänglig
http://www.farsrs.se/pls/portal/docs/PAGE/FAR/OM_BRANSCH/GOD_REVISORSSSED/FARS_RSYRKESETISKAREGLER_070131.PDF, 2008-11-20

SOU 2008:32; ”Avskaffandet av revisionsplikten för små företag”, publicerad 2008-04-03, tillgänglig
<http://www.regeringen.se/sb/d/10025/a/102124>, 2008-11-20

Vikström. Linda, Wahlin. Erik (2008), "Hej då, revisionsplikt!", Affärsvärlden, publicerad 2008-04-15, tillgänglig <http://www.affarsvarlden.se/hem/nyheter/article333501.ece>, 2008-11-20

Wyatt. Arthur R, Gaa. James C (2003), "Accounting Professional – A Fundamental Problem and the Quest for Fundamental Solutions", The CPA Journal, publicerad 2004, tillgänglig <http://www.nysscpa.org/cpajournal/2004/304/infocus/p22.htm>, 2008-11-23

Muntliga källor

Broberg. Pernilla, Föreläsning International Auditing, HT 2008

Degrér. Mikael, Malmö List AB, Malmö, personlig intervju, 2008-12-08

Hagman. Fabian, Presis i Lund AB, Lund, personlig intervju, 2008-12-05

Hansson. Stefan, SET Revision, Lund, personlig intervju, 2008-12-01

Marega. Divina, Marega Optik AB, personlig intervju, 2008-12-08

Persson. Johnny, BDO, Malmö, personlig intervju, 2008-12-03

Söderström. Maria, Moda P AB, Malmö, personlig intervju, 2008-12-03

8. Appendix

Bilaga 1

Intervjufrågor till Revisorer

1. Namn
2. Din bakgrund
3. Vilken sorts företag gör ni revision för?

Processen för att acceptera klienten

4. Hur går ni till väga när ni antar en ny klient?
5. Hur går ni till väga när ni ska fortsätta ert förhållande med en nuvarande klient?
6. Hur går ni till väga när det är nya företagare som söker efter revision hos er?

Nya företagare

7. Anser ni att det är större risk att anta ett nya företagare? I så fall på vilket sätt?
8. När det gäller nya företagare, upplever ni en större okunskap hos dessa angående revisorns uppgifter?
9. När det gäller nya företagare, upplever ni att ni får lägga ner extra tid på att informera klienten om era uppgifter? På vilket sätt?
10. När en ny företagare tar kontakt med er, är det främst revisionstjänster eller konsulttjänster de ber om?
11. Tror de nya företagarna att de kan få både revisions-, och konsulttjänster från samma revisor?

Förväntningsgapet

12. Upplever ni att det är någon skillnad mellan klientens förväntningar och era uppgifter?
13. Upplever ni att detta är ett problem i ert arbete?
14. Upplever ni att det är större förväntningar från nya företagare än äldre företag? Att de förväntar sig att ni ska göra uppgifter utanför ert ansvar?
15. Vidtar ni medvetet några extra åtgärder då ni ska anta en ny klient, som just är en ny företagare?
16. Vad vidtar ni för åtgärder för att minska eventuella skillnaderna mellan era uppgifter och företagets förväntningar?
17. Vilket syfte och funktion anser ni att uppdragsbrevet har?
18. Anser ni att uppdragsbrevet fyller sin funktion? Är det tillräckligt?
19. Anser ni att utformningen av uppdragsbrevet har större betydelse till ett nystartat företag?

Övrigt

20. Tycker ni att språket i revisionsberättelsen är otydligt?

Bilaga 2

Intervjufrågor till Företagsrespondenter

1. Namn
2. Din bakgrund
3. Företagets bakgrund, storlek, registreringsår och bransch.

Processen att välja revisor

4. På vilket sätt kommer du i kontakt med revisorer i ditt arbete?
5. Varför valde du den revisorn ni har idag?
6. Vad fick du för information av revisorn när uppdraget startade? Var det tillräckligt?
7. Hur ofta har du kontakt med din revisor?

Revision

8. Vad anser du att revisionen ska innefatta?
9. Vad anser du att företag och intressenter får ut av revisionen?
10. På vilket sätt får du information på vad som ska ingå i granskningen? Är den informationen tillräcklig?
11. Vad anser du att revisorns roll är?
12. Tycker du att intressenterna kan förlita sig på revisorns information?

Förväntningsgapet

13. Upplever du att det är någon skillnad mellan dina förväntningar och vad revisorn faktiskt gör?
14. Vad tycker ni revisorn kan göra för att minska denna eventuella skillnad?
15. Tycker du att du kan göra något för att minska denna eventuella skillnad?
16. Har du intresse av att förstå revisorns arbete eller lämnar du bara över ansvaret till dem?
17. Hur insatta är du i uppdragsbrevet? Eller tycker du att det bara är ännu ett papper?

Övrigt

18. Läser du revisionsberättelsen?